

A KÖNYVES KÁLMÁN REGÉNYTÁRA

HAMIS ISTENEK

REGÉNY
A TÁRSADALMI ÉS MŰVÉSZÉLETBŐL

IRTA
VÁRADI ANTAL

- Pataky László eredeti rajzaival -

BUDAPEST, 1893.
Könyves Kálmán magy. irod. és könyvkeresk. részv.-társ.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2016
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-019-8 (online)
MEK-16337

I.

- Talált!

Egy vén körtefa alól hallatszott a kiáltás; nekipirult arcú fiatal ember kapott le a fa oldaláról egy fekete és piros körökkel tarkázott papirost, melynek középpontját lyukasztotta át a golyó.

- Mutasd!

A kíváncsi ifjú magas, szikár termetű, fekete bajszerű, szűró szemű, sajátosan megkapó jelenség. Kezében a még füstölgő pisztoly, fején hanyagul félrecsapott pörgekalap. Bal kezével hevesen kikapja az odafutó ifjú kezéből a papírlapot s önelégülten nézegeti a középpontot áttörő lövés helyét.

- Ez pontos. Így fogom találni.

- Kit? - szólal meg a szomszéd gesztenyefa tövében heverő ábrándos arcú, szőke ifjú, a harmadik.

- Azt, - felel a pörgekalapos félig feléje fordulva - akit a sors valamikor vetélytársammá tesz. Így fogom találni, még pedig a szíve közepén.

- Jaj neked, Lajos - szól fektéből fölkelve a szőke ifjú, - ha már vetélytársad van, akkor szíven vagy löve magad is.

- Poéta-fölfogás, Döme, - válaszol Lajos, a célbalövő. - Kinek nincs vetélytársa? Te a költészet kacsaringós útján törtetsz az Olympusra. Azt hiszed: magad vagy? - Ime, Sándor - szól a harmadik ifjúra mutatva, ki ezalatt visszatért a körtefához és a golyó helyét jelölte meg - Sándornak egyedüli vágya a meggazdagodás. Ő bankár lesz. Azt hiszed, Döme öcsém, hogy neki nincsenek, vagy nem lesznek vetélytársai? Ezren meg ezren, ép úgy mint neked, a poétának... S éppen csak nekem ne legyenek, aki az élet fő-boldogságát egy rendkívüli testi és lelki bájjal bíró nő szerelmében hiszem és akarom megtalálni? Csalódom. Az teszi élvezetessé, nagygyá, nemessé a diadalt, ha erős, vagy derék ellenfél vagy ellenfelek fölött vívom ki. Egy Csátárdy Lajos olcsó győzelmeknek nem örül. Akkor dicső a babér, ha a magasból, nyakam veszélyeztetésével téphetem.

- Nos, én nem válogatom. Babér: babér, - szólt flegmatica Sándor, akit a célbalövő ifjú az imént bankárnak praedestinált.

- Azaz: kapom, ahol érem... s ha nincs babér, jó lesz a repkény is...

- Ha arany-bogyója van! - kiált közbe Döme, a poéta.

Sándor sértődötten emelte föl a fejét.

- No hát: igen, ha arany-bogyója van. Te, szegény idealista, aki még mindig a múlt században élsz, mert poéta vagy a francia forradalom után száz esztendővel - te meg, Lajos, a te bűnös könnyűvérűségeddel: egyformán nem értitek meg a korszellemet. A te troubadour-esengéseid, Döme, a provençalok völgyei közé, a te hidalgó-tempóid, Lajos, egy milliomos kastélyába valók.

- Haj, haj! a pénz beszél! - gúnyolódék Döme.

- Csak hadd beszéljen, - felelt Lajos nyugodtan. - Ismerjük meg már egyszer ennek a jó urnak testvéri elveit is!

Azzal a körtefa törzséhez dőlt, szivarkát sodorva, mialatt Döme az árnyékban elterülve egy hemerocallis levéllel legyezgette magát.

Sándor hozzájok lépett s az átlótt papirost lebegtetve heves gesztusokkal kísért beszédét.

- Ismeritek az asszír király lakomájának történetét? A láng-írást a falon? A Mene thekel ufarzint? Nos, az annyit tesz, hogy «megmérettél, könnyűnek találtak: szét fogsz szórani...» Vigyázatok. Pezsgős lakomáinkon, a kerengő szivarfüst kékes ködén át nem egyszer láttam megjelenni ezt a lángoló intést.

- Hm... a próféta...

- Nem; a dózsölő asszír...

- Egyik sem különvéve, - folytatá Sándor, - hanem mind a kettő együtt.

- Halljuk! - mondá gúnyos mosolyal a másik kettő.

- A Csatárdy-familiának ez a könnyelműség, ez a hevesvérű lobbanékonyság volt az örökös átka. Nagyatyánk milliomos volt. Atyáknak már csak pár százezer forintja maradt. Mi majd csak ötven-hatvanezer forinton osztozunk.

- Fi donc!...

- Ó, a spanyol grand! a büszke hidalgó! - folytatá Lajos közbevetésére Sándor, - hogy borzad a pénztől, a melynek minden értékét köszönheti!

- Micsoda? - riadt föl mind a kettő.

- Igen, igen. Magamat is beleértve: minden értékünket annak a pár ezer forintnak köszönhetjük, ami talán még megmaradt... Te, Lajos, hiába fúvod fel magadat... imponáló férfialakod, sasszemeid s grand-seigneur-i allure-jeid mellett, ha szegény ördög volnál, ügyet sem vetnének rád. Te, Döme, az eddig elért poétai sikereidet annak köszönheted, hogy mögötted a csatárdi kastély áll, amelyen még nincs annyi teher, mint amennyit ér.

- Fejezd be, - vágott közbe szárazon Lajos.

- Befejezem. Én tehát ezeken az állapotokon segíteni kívánok. Én vagyoniilag akarom föl-emelni a családot. Financier leszek. Jó iskolába jártam. Bleichröder iskolájában praktizáltam, Berlinben. Én megaranyozom a családi nevet és a kastélyt.

- Lesúrolod a platináját, ugy-e?

- Világos, ha nem akarom a muzeumba tenni. Szegény anyánk meghalt. Atyánk öreg, hevesvérű, zömök alkatú...

- Ej, be praktikus.

- Csak reális, édes Dömém. Családunk minden őse hirtelen halállal múlt ki. Ha ez a szomorú esemény...

- Fi donc! - veté közbe elfordulva Lajos.

- No hát, ha bárminő változás áll be, én kifizetlek benneteket, átveszem az apai örökséget egészen s felvirágoztatom a nevünket újra.

- Spekulációkkal?

- Azokkal.

- Szép lesz! - kiáltá Lajos. - Egy Csatárdy, aki spekulál.

- Mindig jobb szeretek Csatárdy maradni, aki spekulál, mint Csatárdy, aki adósságot csinál - vagy koldul.

A két testvér elhallgatott. Sándor folytatta, a meggyőződés metsző hangján:

- Nincs mire támaszkodnotok. Valljuk be: elszegényedtünk. Egy Csatárdynak 20-30 ezer forint megélni, urizálni kevés - éhenhalni: sok. Te, Lajos, kitűnően lovagolsz, vívsz, lösz. De ha lovad nincs: jockeynek csak be nem állhatsz? Ha hiteled nincs; csak nem verekszel? Ha vadászataidon, melyek valamikor ruínáltak bennünket, a saját medvéidet nem löheted le hidegvérű virtuozitással - csak nem állsz be orfeumi czéllövőnek, mint Carver kapitány?

Lajos villámló szemekkel fújta a cigarettája füstjét. Elnémult. Tehetetlen haraggal nézett a levegőbe.

Sándor kérlelhetetlenül folytatta:

- Döme írói dicsőségét az ebédjei vetették nagy alapra. A te megtraktált skriblerjeid urbi et orbi zengték dicsőségedet. Egy-egy nyomtatott munkád, nemesi címered és pezsgős palackjaid mellett aratott sikert. Mert az irodalom nálunk még mindig elég naiv, hogy leereszkedésnek tartja, ha egy gazdag ember tollat is kegyeskedik forgatni. Próbáld meg csak egyszer szegényül lépni fel nyomtatott munkával, ha majd tudják, hogy a kritikát nem követi bankett, majd meglátod, hogy marnak beléd azok az apokalyptikus szörnyetegek, akiket a megvett pajtáskodás láncza többé nem köt. Hogy fognak fájni az elkényeztetett urfinak az igazságszavai, melyeket a Veuve Cliquot durrogása eddig elnémított, vagy legalább is túlpattogott! Döme! ha lantod zengéséből az ezüst csengése kihal: meghaltál magad is, mint poéta. Erről jótállok.

- Eszerint tehetségtelen, hitvány kontárnak tartasz? - kiáltott föl fájdalmasan Döme.

- Korántsem. Van tehetséged, hanem az nem áll arányban elért nagy sikereiddel... Idealista vagy, aki, mialatt a csillagokat vizsgálod, az előtted észrevétlenül tátongó gödörbe bukol. Érezni tudsz, verselni is - de megélni: nem.

- Mit akarsz hát? Halljuk! - vágott közbe mind a kettő.

- Amit mondtam. Amily testvérietlennek tetszhetett eddigi beszédem, oly testvéri lesz az ajánlat, melyet teszek. Mert hiába, bennem is van valami a Lajos chevaleresque hidalgó-főnségéből és a Döme idealizmusából. Hiszen Csatárdy-vér vagyok én is... Én tehát a családi vagyont átveszem. A romokat fölépítem újra. Az adósságokat okszerű gazdálkodással és bölcs spekulációval... no, csak ne fintorgassátok az orrokat... igenis, bölcs spekulációval oda viszem a dolgot, hogy visszaállítom a status quo ante-t.

- Melyiket?

- A nagyatyánk-korabelit. Visszaszerzem újra a három milliót.

A testvérek felkaczagtak.

- Még ne nevessetek. Szövetkeztem a volt princípálisommal, Bleichröderrel, a nyugati vasut átvétele, a tardosi szénbányák üzembe vétele s a valuta-változások hausse-ára nézve. Az okmányok aláírva, a társulások megpecsételve. Csak...

- Csak?

- Ugy-e, nem nevettek többé? - Nos, csak az egész dominium urának kell lennem, hogy exequálhassam föltételes jogaimat.

Döme s Lajos kérdőleg tekintettek egymásra.

- S mit ígérsz nekünk mindezért, nemes kufár? - mondá mosolyogva Lajos.

- A nemes kufár évente mindegyiketeknek biztosít életfogytiglan - ötvenezer forint évi jövedelmet. Elég?

Lajos szeme föl villámlott. Döme fejcsóválva nézett reá. Hallgattak mind a ketten.

- Nos?

- Beszélünk róla még... meggondoljuk...

Azzal megindult a kastély felé vezető uton. A mint az út első fordulatánál újra szemébe tűnt a vén körtefa, egy pillanatra megállt, úgy hogy a nyomában haladó Döme és Sándor is megállni voltak kénytelenek. Révedező szeme kereste a cél tábla helyét a fa oldalán.

- Így fogom őket találni! - gondolta magában.

- Irigyelni fogják a babérait - derengett át Döme lelkén a biztató jövő gondolata.

Amint aztán a park szélesebb ösvényére érve, messziről eléjük tűnt a hatalmas ősi kastély, Sándor állott meg egy pillanatra.

- Enyém lesz ez hát!...

Azzal haladtak tovább, a kastély felé, szóval.

II.

Amint a messze kastély frontja felé kerültek s az oldal-szárny nem takarta el többé a homlokzat hosszú erkélyét: a tympanon alatt valami különös, nyugtalanító dolog vonta magára figyelmüket.

Egy fekete zászló.

A testvérek megdöbbenve tekintettek egymásra. Hajnal óta távol voltak a kastélytól. Mi történhetett azóta?

A kastély körül, amint a távolból kivehették, egy lélek sem mozdult. Élő ember nem járt a messze fehérlő utakon. A kapu is zárva volt.

Siettek, rohantak a facsoportokon át, toronyirányban.

Hirtelen, egy nagy kőrisfa-csoportnál vágató lovaslegény robogott feléjük. Szakadt a lóról a tajték, lovasa ki volt kelve a képéből, alig lihegett a fáradságtól.

- Méltóságos urak! Méltóságos urak!

- Mi baj, Vincze, az Istenért?

- Az öreg kegyelmes ur... az öreg kegyelmes ur - sikoltá fulladozó hangon, már távolról.

- Meghalt? - kiálták Döme és Lajos.

- Ó Istenem...

Sándor nem szólt, csak komoran csóválta a fejét.

- Hogy épen most kellett történni. Milyen rideg szatirája a sorsnak!

A fulladozó lovász folytatá:

- Reggel óta vágatva keresem méltóságtokat. Nem tudta senki, merre indultak?

- Igaz! szokásunk szerint elbolyongtunk, szó és izenet nélkül... tovább! tovább!

- Reggel a komornyik hiába kopogtatott a kegyelmes ur ajtaján. Végre az inas szobáján át kerültünk be.

- Nos? nos?

- Ott ült az íróasztala előtt, egy papirosra borulva. A gyertya még égett mellette. Le sem volt vetkezve.

- Tehát még az este érhetette a szerencsétlenség... Rohanjunk!

Lajos a lovász fáradt paripájára vetette magát és sarkantyúba kapva a remegő állatot, száguldott a gyepen át a kastély felé.

A két testvér szomorúan követte.

- Látod, - monda Sándor útközben Dömének - azt mondják, hogy ti, költők vagytok a próféták, pedig sokszor a bankárok azok.

Döme keserűen bólintott fejével. E perczen ért oda Lajos, pár szóval rendeletet adott egy elősiető szolgának s felrohant a főlépcsőn.

Nemsokára vágató hintó került a siető ifjak elé s vitte őket a kastélyhoz. Pár percz múlva a fronton előtt szállottak le.

Százados vén hársak álltak sorfalat az ősi kastély előtt. Sárguló, őszi lombjaikkal olyan rideg ellentétet képezett a fekete zászló, mely az oromról csüngött alá.

A falépcsőn hallgatag szolgák serege állott s a némán fölsiető ifjakat meghajolva köszöntötték. Épen szemben velük jött le az orvos s a szomszéd falubeli lelkész.

Döme megragadta a galambósz pap kezét.

- Láttá?

A pap lehunyta a szemeit s két legördülő könnycsepp volt a felelet.

Sándor az orvost állította meg.

- Menthetetlenül?

- Halott, nyolcz órája legalább - hangzott a tompa, száraz felelet.

Azzal siettek fölfelé, feltartóztatás nélkül.

A lépcsőház ismert alakjai, diszítványai, olyan komoran, olyan zord tekintettel néztek reájuk. Végre benyitottak.

Lajos az ágy előtt térdelt, melyen nyugodt, változatlan arczczal feküdt Csatárdy Gedeon, a három ifjú atya.

Sándor és Döme némán, lesújtottan térdeltek le a halott mellett. Negyedórák teltek el csöndes, fájdalmas szótalanságban. A halott szelleme lebegett fölöttük.

Végre Sándor törte meg a csendet. Az asztalhoz lépett, melynek lapján fehér ív volt kiterítve, mellette toll hevert. Oda mutatott komoran.

- Itt érte a halál?

Lajos hallgatagon bólintott fejével.

Az asztalra tévedt egy fehér sugara az őszi napnak, mely millió porszemmel játszadozva szökött be a félig lefüggönyözött ablakon. Sándor oda lépett s a papírlap fölé hajolt. Két sor volt a papírlapra írva:

«...Sándor fiamnak. - Kezeidbe teszem a testvéreid sorsát...»

Itt végződött a kézirat. Ennél a szónál hullhatott ki kezéből a toll. Sándor odaintette testvéreit.

- Nézzétek.

Lajos és Döme odaléptek. Némán, könnyező szemekkel olvasták az utolsó rendelkezést.

Azzal szó nélkül kinyújtotta mindegyik a két kezét s a három testvér a megkezdett írás körül némán szorított kezet.

Sándor törte meg a csendet.

- Akarjátok?

A két testvér komoran felelte rá:

- Ugy legyen!

Azzal sorban megcsókolták a halott kezeit és homlokát s kitérték a terem ajtait.

- Jöhettek!

A szolganép csöndes félelemmel, lábujjhegyen jött a terembe s letérdelt a halott ágya körül. Mögöttük a futó hír nyomán egybesereglett vidéki honoratiorok jöttek imát mondani a hirtelen elköltözött hült teteme mellett.

Lajos a szolga-személyzet s a tisztek felé fordulva, Sándorra mutatott:

- Ime a kastély új ura. Engedelmeskedjenek rendelkezéseinek.

Döme elfojtott fájdalommal tette hozzá:

- Rendelkezzél, testvér.

III.

A kegyelmes urat letették ősei csöndes kriptájába. Négy vármegye színe, java volt a temetésén. A résztvevők között első volt ő felsége a király főudvarmestere, aki a koronás fejedelem részvétét tolmácsolta hű, kedves szolgájának s bizalmasának halála fölött a fivéreknél.

Másodszorban jöttek a hatóságok és testületek részvét-iratai. Azután jöttek, harmadszorban, de közvetlenül a hitelezők.

Egy teljes hónapig tartottak a konferenciák, melyeket Sándor velük tartott. Végre egyenkint, de nyugodtan távoztak el s három hónap múlva az örökösödési eljárás be volt fejezve, a testvérek törvényes egyezsége megkötve, a zárlatok feloldva s Csatárdy Sándor volt a vagyoni kormányzó feje.

Akkor ő távozott el a kastélyból legelsőbb. Az uradalmi tiszteket részint dús végkielégítéssel elbocsátotta, részint áthelyezte, a végleges intézkedés jogát mindenben magának tartván fenn, beutazta még egyszer az egész jószágot, apróra megvizsgált mindent, minuciózus pontosságával és praktikus ismereteivel kétségbe ejtve minden kasznárt és ispánt, azzal a szigorú meghagyással búcsúzott el tőlük, hogy a birtok adósságainak tíz év alatt teljesen törleszteni elkerülhetetlen életkérdés lévén: a megjelölt jövedelmi összegen alul beszolgáltatott quótát az illetők elbocsátásával fogja kiegyenlíteni. Azzal kastélyát Lajosra és Dömére bízva, elutazott Berlinbe.

Lajos még egy darabig lovagolgatott, vadászgatott a környéken. Utoljára, az őszi lóversenyek közeledtével, összeszedte a sátorfáját s két versenylovával, a «Fizi»-vel, meg a «Loreley»-al felutazott Budapestre. Az egyik St.-Leger díjra pályázott, a másik az eladó versenyre volt nevezve.

Döme magára maradt. Ez volt az ő boldogsága, az őszi magány, az ősi kastély parkjában s bérczes környékén. Amennyire megcsömörlött már a Sándor-creditor-conferenciáitól, amelyekre néha beerőszakolták, annyira megunt már Lajossal az örökös ostopattogást, nyeregbenülést és puskaropogást. Végre egyedül volt.

Miután két-három elégiában tőle telhetőleg megsiratta apja halálát, a mely e versek révén a Kisfaludy-társaság egy ülésén még nagyobb sajnálkozás tárgya lett, reggelenként, egy könyvvel a hóna alatt, elbolyongott a park kacsaringós utain, fel, a fenyvesek felé, ott olvasgatott, komponált, deklamált, ábrándozott délig, azután, megéhezve a fenyves levegőben végbevitt testi és lelki mótiók révén, visszasétált, hogy elköltse magános reggelijét.

Egyedül ült a rengeteg ebédlőben. A faragott tölgylapokkal bevont vén falak, az ősi kandelók, a falak agancs-diszítványai, a régi kandeláberek, az ősi ezüstedények között a modern fashionable ifjú vakító fehér inggallérával, kockás nadrágjával s ábrándosan fésült fürtjeivel úgy ült, mint egy modern bábu a memphisi sírokban. Amint rövid reggelije után hátradőlt a roppant fauteuilben, melyet valamikor vaspánczélos Csatárdyak koptattak, cigarettára gyújtva, egy pohár granátszínű claret mellett fújta a füstöt, elábrándozott a régi diszítványeken, vagy kibámult a ragyogó őszi napfény-beragyogta parkba s visszaálmodta magát gyermek-kora boldog éveibe.

...Ott látta a vén asztal mellett szelid arcú anyját, a zord homlokú apát, a csevegő testvéreket. Lajos, a ki még az asztalnál is alig tudott megválni fapapírájától, kardjától és játék-puskájától, - Sándor, aki már akkor is kő-golyócskákkal számolt és türelem-játékokkal mulatozott, - hozzá az elmúlt és soha vissza nem térő gyermekkori tavasz-napok arany-világa és szüzi hím-

pora - s Döme azon vette észre magát, hogy megnedvesült szemekkel hagyta ott az ebédlőt s ült le a park sötét fái alá.

Délután rendesen kirándult, kocsin vagy gyalog s csak hat órára, az ebéd-időre vetődött haza, amikor rendesen vagy a lelkészt, vagy az orvost, vagy a régibb tisztek valamelyikét hívatta föl vendégül, hogy az őszi esték unalmát ne pusztán olvasással kelljen elűznie.

Amint egy tündérszép őszi estén vendégeitől elbucsúzott, a park külső rácsajtájától visszatérve, nem fordult a kastélynak, hanem a gazdasági épületek felé vezető útra tért, mely a holdvilág-ezüstözte kanyargó, hófehér úton - egyik oldalán a park százados fái, másik felől csillogó vizű folyócska által szegélyezve, a tisztek lakásai mellett vezetett el.

A gazdatisztek lakásai különálló, kényelmes, kert-körítette cottage-épületek voltak, tág verandával s magas, ormos tetővel. Némelyik egészen sötét volt, amelynek tudniillik nőtlen, vagy özvegy lakója máshol vacsorált. Másoknak csúcsos, vagy gólyafészek-körítette kéményei vígan füstöltek, a fehér-szürkés füst-foszlányok a holdfénytől megezüstözve kanyarogtak a hideg esti légben. Itt-ott kivilágított ablakok vörös fénye ömlött az útra, s a belülről hangzó víg, kedélyes nevetgélés, vagy beszélgetés, vidám társaságra gyaníttatott. Néhol sötétben, köpönyegbe burkolózva ültek a verandán, s fel-felizzó pipa-parázs, meg a halk beszéd árulta el csak ottlétüket. Ezek vacsora után vannak s gyönyörködnek a holdvilágította vidékben, mely tündérszép panorámát tárt eléjük.

Messze háttérben az ódon kastély hatalmas, holdvilágította arányai, néhol élesen metszett sötét árnyékokkal tarkázva. Háttér gyanánt a Királyhágó bércei, erdőfödte oldalaikkal, melyek lankája a bihari síkság felé veszett el, arra, hol a távolban Nagyvárad tornyai látszóttak a világos éj sejtelmes, holdas ködében. Lenn a völgy közepén susogva futott kavicsos ágyában a kristályvizű Kőrös, mely a révi hegyszorulatnál siet ki nagy Magyarországra. Tulnan, a széles, termékeny völgy másik oldalán újra széles karu hegyláncz terjed befelé, melynek erdős, itt-ott szőlő-koszorúzza oldalán Tinód, Lugos, a távolban Telegd tornyai fehérlettek a holdvilágban.

Döme hosszan legeltette szemeit a megragadó tájon, s kéjjel szívta be a metsző hideg őszi éjszaka hervadt levelek szagától áthatott levegőjét, mikor egyszerre csengő énekhang reszketett át az eddig néma, hangtalan levegőn.

Egy pillanatra meglepetve pillantott föl. Kereste a hang irányát, kutatta, honnét jöhet? Mikor a Kőrös mentén dübörgő vasuti vonat hosszú füttye elnyomta az ezüsthangot.

Bosszankodva tekintett alá a völgybe, hol a kolozsvári gyorsvonat fekete kigyója kanyargott, izzó-vörös szemeivel törtetve Rév felé, hogy Bucsa irányában tűnjék el az alagút sziklái között. Hosszú, kanyargó, majd apró felleg-foszlányokra szakadó gőz-szalag kísérte futását, míg a gép pöfögve rohant, futó vörös villanásokkal árasztva el a vasutmenti cserjéket. Végre elveszett a hangtalan messzeségben.

Az énekesnő - mert nő volt - ugyancsak ezt várta. Ujból megzendítette az imént elhagyott dallamot, mely egy ötven-hatvan lépésnyi távolságban levő, vén fasorok közé rejtett tiszti lak nyitott ablakából hallatszott.

- Nyitott ablak e hideg éjszakán - és ének! - gondolta Döme, csöndesen közelítve a facsoport-hoz, amikor megértette a nyitott ablak magyarázatát.

A tiszti lak kis ebédlője az útra nyílt. Vacsora után voltak odabenn, s a pipa- és szivarfüst-nek utat engedendő, nyitotta ki a gondos háziasszony az ablakot, mialatt a vacsoráló társaság a belső szobába vonult, melynek félig nyitott ajtaján áradtak ki a csengő hangok.

Döme hallgatódzott.

A zongora halk akkordjai után, melyek Verdi Aidájának negyedik felvonásbeli előzenéjéből valók voltak, Aida dallama csendült föl, művésziileg szabatosan, hévvel, érzéssel teli. A Nilus-part holdvilágos költészete töltötte el a Döme lelkét... maga elé varázsolta lelkében a pálmalombos díszletet, a Nilus mozgó, ezüst csillogású habjaival, háttérben az égő-vörös sivatag az éj homályába burkolva, jobbról az Isis-templom roppant kő-kolosszusai, melyek közül vörös fényvel tör ki a szentély világossága...

...S hozzá az az andalító zene... a hegedűk föl s alá hullámzó futamai között az angolkürt elringató motivuma, s a szentélyből kizsongó női kar... Az emlék, a felbuzdulás annyira elragadta, hogy szétvetette köpenyét s az egyiptomi illúziók által elragadtatva, csak a dal végén vette észre, hogy fázik s dideregve burkolódzott be újra, mialatt egészen közel lépett a még mindig nyitott ablakhoz.

E perczen egy csengő, érczes bariton hang vegyült a soprán hullámai közé. Amonasro, a fogoly király, aki meglepi leányát a Nilus partján, amint Rhadames érkezését lesi a csöndes áhítat órájában.

Amint az a sonor férfihang szemrehányó borúval, majd a szigor ércz-erejével leplezi le Aida titkát...

«...Te szereted Rhadamest...

Te őt várod!...»

Amint a rabnő drámai sikoltással vallja be a féltett titkot, Amonasro esengve, majd átkozódva akarja leányát árulásra készíteni, s a honi ligetek csodaszép tájkát juttatja eszébe... A duo egész erővel harsant föl. A két hang egybefonódott, s mint a sassal repülő fehér galamb szökkent fölfelé az érczes bariton mellett a csengő, kiváló timbre-ű soprán. Döme bámulva, elragadtatással hallgatta.

- Meg kell tudnom, ki ez a nő?

IV.

A dal elhangzott, Döme szorosabban csavarta maga körül köpenyét, s vissza készült indulni.

Hirtelen víg beszélgetés, hangos nevetés, vitatkozás zaja hangzott a veranda felől.

Két férfi váltakozó hangja volt s egy nőé, kinek tiszta csengésű beszéde alkalmasint az előbbi énekesnőre gyaníttatott.

- Csak nem teszed azt az örültséget.

- Elvira! kérem, ne tegye ki magát a biztos meghülésnek!

A női hang felelt:

- Ugyan ne bolondozzanak, kérem! Szokva vagyok én ehhez! Hát, mikor a konzervatórium szűk, agyonfűtött tantermeihez, fél órai éneklés után a havas, jeges utczára siettünk le, s ugyancsak trécselve mentünk hazáig?

- Az Pesten volt, leányom - kezdé újra az első férfihang - ott enyhébb a levegő, itt, ne feledd, a Körös völgyében, a Királyhágó éles levegőjű szomszédságában vagyunk!

- Ejh, papa, egy énekesnőnek nem szabad magát így elkényeztetni. Szokjunk meg mindent. Hátha egyszer Szent-Pétervárra fogok szerződni?

- És itt tudná hagyni ezt a szép hazát? - vágott közbe egy csengő hang, bizonyosan az előbbi bariton.

- Mért ne, ha ez a szép haza nem ad szerződést. Hiszen hoppon csak nem maradhatok, s nem ülhetek itt az apám nyakán?

- Hiszen ülni, ülhetsz... de...

A társaság a veranda másik oldalán szállt le s az udvarnak került, honnét a fehéren kanyargó útra nyílt egy magas rácskapu.

Döme a kapunak került. Látni akarta ezt a nőt, ezt a gyöngyszemet, a kit a határos birtok egy kis tiszti laka rejtett magában. Arra kellett kijönniök.

Nem csalódott. A rácskapu csikorogva nyílt ki, éppen akkor, a midőn Döme az út másik oldalán levő cserjék közé lépett, melyeken túl a folyó kanyarodott. A habok loccsanása túlcsattogta óvatos léptei zaját - de egyúttal a kilépők halkabb beszélgetését is.

Mindegy. Nem hallani, - de látni akarta most már.

Elsőbben az apa lépett ki, fogva a nehéz rácsajtót, melyet kötélén lógó téglasúly kanyarított volna vissza, befelé, ha a férfi karja nem fogja addig, míg a nyomába siető nőalak ki nem lép.

Hófehér ruhában, karcsú, fejedelmi nőalak lépett ki. Vállain fekete kendő, éles contrastban a tejfehér costümehöz. Haja is fekete, mint az éj, rajta könnyű, világos csipkekendő, álla alatt könnyen megkötve. A teljes hold a kristálytiszt, felhőtlen levegőn át éppen arczára sütött s egész varázsában tüntette elő azt a megragadó szépségű, szoborszerű királynői arcot, melyből álmogyilkos, észbódító, mély tűzű fekete szemek tekintettek a fényes csillagokba.

Elővigyázatból, hogy az éji harmat meg ne nedvesítse fehér ruhája fodrait, félénken felemelte, s apró, finom gombos cipőcskéiben, lábujjhegyen, lebegve lépett át a gyepen, hogy a száraz, egyenes útra juthasson.

Nyomában jött a «bariton». Még akkor is azt dudolgatta magában:

«...A napatai torkolat...»

A többit a becsapódó rácsajtó fojtotta el. A fehér alak egy lépésnyire surrant el Döme előtt, a keblére tűzött rózsák kedves illatát lehelve az ifjú felé, s önkénytelenül a bokrok felé fordította arcát, miáltal az újra a hold teljes fényében ragyogva állt az árnyba rejtőzött Döme előtt, alabástrom fehérségével, ragyogó, tejszínű, mosolygó fogsorával, észbontó, éjfélszínű szemeivel.

Ha kinyújtotta volna kezét a sűrűből, - elérhette volna.

Valami örült gondolat azt súgta neki: «nyúlj ki... ragadd meg... ne ereszd el többé soha...»

De akkor már a «bariton» suhant el előtte, még mindig Aidából dudolva, hogy:

«Vágytársa a pharaóknak...»

Mikor elhaladtak, Döme kilépett. Hosszan nézett utánuk. Nagyon szeretett volna benyitni a tiszti lakba, hogy megkérdezze: ki lakik itt?

...Különben mire való lett volna az? Minek? - Egy gazdatiszt, valami kasznár leánya punktum. Punktum?...

Igen... két égő, fekete pont... az az észvesztő két szem...

Visszaindult a kastély felé. A Királyhágó bércei közül újra egy sikoltó, prüsszögő, dübörgő vonat vágatott ki, most robogott át a Körös hídján, messze, Nagyvárad felé. Ez a zaj egy kissé magához térítette. Fázott is egy kissé. Szaporázta lépéseit.

Nagyon szerette volna, ha találkozik az úton valakivel. A mint a tiszti lak irányát elhagyva, a park ajtaja felé irányozta lépteit, egy gubás, báránysüveges alak bukkant eléje. Az oláh éjjeli őr.

- Hej, te! - kiált rá hirtelen.

- Ungye méra? - riadt rá amaz, rozsdás dárdáját feléje fordítva.

- Nem ismeresz? - kiáltott neki Döme, a holdvilág felé fordulva. Én vagyok a «kis» uraság.

Ugy hívták valamikor a cselédek.

Az oláh rettentő tisztelettel kapta le báránybőr süvegét. Lekapta volna a fejét is, ha lehetett volna.

- Mit parancsol, domnule?

- Ki lakik itt? - kérdé a tiszti lakra mutatva.

- Domnu kasznár.

- De hogy hívják?

- Kasznár domnule.

- De mi a neve?

- Kasznár...

- Eredj utadra, tökfilkó. A többit majd megtudom valahogy, ha ugyan találok valakit, akitől megkérdezhetem.

Az oláh rettentő reverenciával köszönt, s kétségbeesve fújt bakter-kürtjébe, mindenképen akarván manifesztni a «kis uraság» előtt az ő éjjeliőri buzgóságát.

Döme aztán iramodott a kastély felé. Ez a barom még fellármázza a környéket a túlkével. Már a kutyák kezdtek körös-körül vonítani.

Mikor a parkba ért, meglassította lépteit. Csikorgott lábai alatt a porond, s ő szemeivel az eget kereste és annak csillagát. De akár hova nézett, - a fényes ezüst világok között, - ott látott mindenütt két fekete csillagot.

V.

Lefeküdt. Az ódon háló-szoba csodálatos faragású vén bútorai, mintha arcot, alakot öltöttek volna az ablakon besütő holdvilágnál. Nem volt képes elaludni. A vele szemközt álló nagy kandalló renaissance órája zengő ketyegésével taktust vert kósza gondolataihoz, melyek odakünn jártak, a hűvös októberi éjszakában, s követték a holdvilágította fehér porondon két kis czipő parányi nyomát.

Elábrándozott. Az éji csöndben zsongó, tolakodó, repeső, nyugtalan gondolatraj vette körül, mintha ezer meg ezer apró amorette volna, melyek mennyezetes ágya művészi himzetű mennyezetéről látszottak alászállani, hogy finom, gömbölyű, rózsaszínű kis kezeikkel húzzanak, emeljenek, tépdessenek incselkedve, játszva, kerengve egy fodros, csipkés, hófehér ruhát, mely a holdsugáron lebegett befelé... Mint egy tejfehér felhőt vonták, fújták, kénytették maguk előtt a sugárkévében, hogy menjen, siessen, repüljön a mennyezetes ágy felé, ahol egy dobogó szívű ifjú álmodik róla szépet, gyönyörűt.

...És ahogy a kergetődző amorettek repeső szárnya berzengett a levegőben, a fehér fátyol, a hósínű felhő csakugyan közeledett a mennyezetes ágy felé... Az ifjú pillait lezárta az álom, s annak képei közel hozták ábrándja tárgyát. A levegőben lebegő hófehér alak, vállán az éjfékete kendővel, odahajolt föléje, megsimogatta a homlokát, amitől egyszerre rózsakoszorú támadt rajta, aztán dobogó szívére tette a kezét, amitől olyan végtelen boldogság árasztotta el egész valóját.

Aztán közeledett hozzá az az alabástrom arc, az a holdfényben fürdő csodaszép homlok... Amint föléje hajlott, mélyebben, egyre mélyebben... egyszerre a zománcz-fekete szempár, mint két feneketlen mély örvény meredt rá, melyből tekintet helyett egy-egy lángnyelv csapott ki s tör-éles hegyével átverte az ifjú mellét. Fuldoklott álmában s egyre jobban szorongva látta, mint lesz a fekete kendőből haragos, nagy éjszínű felhő, mely elborítja őket mind, melyből villámok csapnak elő, s leütik tompa döréjjel Lajost, Sándort, őt magát... végre a tündérkép egy parancsoló mozdulatára egy vérvörös lángvonal találja az őt Csatárdy-czímet, s az csörömpölve, darabokra zúzva hullik alá.

Fölébredt. Az inas zörgött a kandalló előtt. Fűtött.

- Hát te mit csinálsz?

- Tüzet rakok, nagyságos uram.

- Megbolondultál?

A Döme fejében még mindig a langymeleg álom-világ kerengett, meg az elmúlt gyönyörű éjszaka költészete.

Az inas az ablak felé mutatott. Döme fölült ágyában és kitekintett. A fák zöldjét mintha leforrázták volna, s a gyepen ujjnyi magasan feküdt a dér. Érezhető hideg volt a szobában.

- Ma még hó esik, nagyságos uram. Rókát láttam az erdőszélben, aztán meg varjak is befelé repültek.

- Vajjon?

Félig elgondolkodva kelt föl, mikor egy sürgönyt hoztak be számára.

Távirat volt Sándortól.

«Siess Budapestre. Ő felségénél audienciára vagyunk bejelentve. Lajos».

Ezt el nem lehet odázni. Boszankodva adta ki inasának a rendeletet.

- Pakolj, Gáspár, délben utazunk.

Gáspár akkorát ugrott örömeiben, mint az a bizonyos róka az erdő szélén. Tél közeledett, unta magát falun, ő is a város felé szeretett vonulni, mint a varjak.

Döme pedig maradt volna szívesen. Ezt az ábrándot szötte-fonta volna tovább, s ki tudja, ha a szerencse kedvez, talán nem is maradt volna ábránd. Talán...

Délben két prüsszögő pej röpítette Döme urat a vasuti állomáshoz. Útközben egy könnyű stájer kocsi, uradalmi kocssissal, hajtott előttük. Amint robogva elkerülték, a kocsis alázatosan köszönt, a kocsimban hárman ültek, egy őszbeborult férfi, aki egy kicsit megbillentette a kalapját, mintha nem nagyon sokra venné az ifjú urat, egy fiatal ember, aki egyáltalán nem köszönt, - de akinek az arcát mintha már látta volna valahol. Meg egy köpenybe burkolt, lefátyolozott nő, aki érdeklődéssel fordította Döme felé a fejét.

Egy sejtelem kapta meg Dömét.

- Te... szólította meg a kocsis, - kik voltak ezek?

- A Cardmann kasznár úr, instálom, meg a lánya.

- Cardmann kasznár?

- Igenis, instálom. Régi tiszt, még a boldogult méltóságos úr fiatalabb korából való.

- Hát az az úr velük?

- Nem ismerem, megkövetem a nagyságos urat, mert a lányával jött Pestről, csak egynéhány napig volt itt. Most is, úgy látszik, Pestre megy vissza.

Ezalatt megérkeztek. Döme leugrott a kocsiról, jegyet váltott s egy szivarra gyújtva sétált fel s alá a vadszőlő-lombbal befuttatott verandán. Beborult az idő s csakugyan, mintha közbe-közbe hópelyhek szállingóztak volna.

Eközben megérkezett a stájer kocsi is, s az öreg, a nő s az ifjú a második osztályú váróterembe mentek. Eközben jelezték a vonat érkezését.

Döme a pénztár körül settenkedett, hogy megtudja: hová váltanak jegyet? Végre megjelent az öreg, de szinte bántó flegmával fordítván hátat Dömének, jegyeket kért.

- Kettőt Nagyváradra. Egyet Budapestre.

Aki ismeri egy urasági gazdatiszt illő respektusát a földesúr s minden hozzátartozója iránt - tudni fogja, s megérti, hogy milyen indignációt kelthetett Dömében ez az épen nem alázatos viselkedés.

- Hja, büszke a leányára! - gondolá magában.

Azzal leste, hogy hová ül be az elfátyolozott hölgy?

A vonat nemsokára berobogott, sípolva, füstölve, prüsszkölve és sistergő gőz-fújással állt meg a váróterem tőszomszédságában.

Döme várta a felszállókat. Azonközben kicsiny híjja, hogy maga is le nem késett, mert az egy percnyi tartózkodási idő épen csak arra volt még elég, hogy a kisiető főnök hamarosan maga nyitott neki egy első osztályú kupét, s betuszkolja, kézi táskájával együtt nagy sebtén.

Döme aztán az ablakon kidőlve nézte, hogyan tűnik el a szürke úti ruha, egy női kupé vasajtaja mögött, s hogy ül a két férfi egy szomszédos waggonba, nagy bámulatára „szerencsés utat” kiabálva a lefátyolozott hölgynek.

Ki tudja: talán nem is a leánya?

Nagyváradnál aztán megértette a „szerencsés út” kívánásának titkát.

A két férfi kiszállt s a női kupé ajtajánál beszélgetett egy darabig, végre kezét nyújtva a kupé belseje felé, köszöntek, eltávoztak s nemsokára kocsira ülve robogtak be, a püspök kertje mellett, a város felé.

Amint a két férfi átment a tömeg között, valami történt, ami tájékoztatásul szolgált Dömének a fiatalabbiknak kilétére vonatkozólag.

Egy borotvált képű, markirozott vonású úr nagy örömmel sietett a fiatalabbikhoz s izgatottan szorított vele kezét.

- Csak siessen. Azt hittem, már meg sem jön. Épen próbálunk!

Azzal eltuszkolta a fiatalabb urat az öreggel együtt. Amint visszafordult, két úri ember sietett feléje.

- Igazgató úr! Mit játszanak holnap?

Ahá. Tehát színigazgató, az a fiatalabbik meg szerződött tagja, aki most a próbára megy. Estére bizonyosan játszik.

A vonat pedig robogott prüszkölve tovább, s vitt magával Budapest felé egy ábrándozót - meg egy ábrándképet.

VI.

Még a nagyváradai állomáson beült Döméhez egy környékbeli gentry, a kivel Döme már csak azért is beszélgetésbe keveredett, hogy egyrészt az időt ölje, másrészt valamit kitudjon, ha lehet a „baritonista” és annak révén a vele kapcsolatos énekesnő sorsa felől.

Tubay Tibi, a beszállott gentry-fiú, a lóversenyre indult. Kitünő tipjei voltak. Nem akarta elszalasztani a szerencsét. Mint mondja, a legkitünőbbben van az összes versenyistálló s a mai szereplők formája iránt tájékozva. Akármiről kezdett beszélni Döme - ő visszatért a turfra, a startra, a trainingre, a steaple-chasere, kétségbeejtő flegmával ugorván át az énekről a nyereggyártásra, Aidáról a jockeykra, s a nagyváradai színpadról a versenygyep vizességére a beállott esőzések miatt.

- Te Tibi, eszerint nem vagy járatos színházi körökben?

- Akár egy istállóban, barátom... hanem àpropos! még olyan istállót, mint a Tarczaly Nikié, - tudod -

- Hát áll még a nagyváradai színpad?

- Az a rettenetes bódé? Az a fertelmes? No, hallod, annál szörnyűbbet csak egyet láttam, a birói emelvényt a landshuti futtatásnál, ahol két létrára volt...

- Szoktál te néha színházba járni?

- Lóverseny után. Ha jókor megebédelek. De tudod, a lóverseny eltart hat óráig, akkor megy az ember a kaszinóba ebédelni, győzelmet ülni a győzőkkel, tort ülni a legyőzöttekkel - s mire észreveszszük: tíz óra, akkor meg csak az orfeumba lehet menni... mert ezeket az ostoba színházakat mind délután kezdik...

- Azaz hogy hét órakor.

- Na ja... De ha a lovak hatig futnak: csak nem mehetünk hétkor...

- Eszerint Pesten nem fogsz színházba járni?

- Csak az operába... ott fél tizenegykor még kap az ember egy kis balletet. Tudod - ballet - lóverseny, sport.

- Jó, jó... de Nagyváradon csak voltál a színpadon?

- Na, persze hogy voltam... unalomból... amikor nem lovagolhattam ki, mert tudod, trainiroztam a Bihary Berczi „Rakétáját”. Nagyszerű ló, Cambuscan-vér - anyja...

- Aztán drámákat, vagy szomorú játékokat adnak most Nagyváradon?

- Fi donc! Ki a veszett ördög menne afféle számárságot megnézni. Tudod: az a dráma, tragédia olyan, mint egy holt verseny. Mindenki vesz benne. Emlékszel a Muki meg a Viki walcowerjére most két éve?

- Hát az operette. Persze, az operette! Oda csak eljárász?

- No ja. Tudod, a lóversenyen is a katonabanda mindig az operettekből muzsikál galoppokat, polkákat, waltzereket, s mikor azt hallom, azt hiszem, hogy a turfon vagyok.

- Aztán van most valami jó énekesnő?

- Nő? Énekes?

- Igen. Operette-énekesnő.

- Egy asszony van. Valakinek a felesége. Nem érdekes. Nincs steaple-chase -
- Hát férfiak?
- Egy jó baritonista van. A múltkor hallottam „Rip van Wynkle”-ben. - Az jól lovagol.
- Honnét tudod?
- Egyszer a honvédkaszárnyában találkoztam vele, aztán a lovas laktanya manégeében megmutatta, hogy mit tud. No, az a manége - -
- Igazán? lovagolni tud? Hogy hívják?
- Hogy is... ejnye... no... valami zsidó neve van... Jeren... Jónás... nem... Józua. Józua!
- Micsoda? Józua.
- Az hát. Józua Alfréd. Ugy lő, mint Tell Vilmos.
- Hát azt honnan tudod?
- Kinn voltunk a Mukival a Vikinél, aztán az Arthur gyerek felült egy makranczos csikóra. A parasztdög megvadult s czipelte háromszor körül a gyereket a kerítésen belül, jó hogy csontját nem törte.
- No, és?
- A Viki odakiáltott: fogják meg, mert az Arthurnak vége lesz. De senkinek se volt kurázsija összetöretni magát. No, akkor mint a bolond, befutott a puskáért, de lőni senki se mert, nehogy az Arthurt találja.
- Kitalálom, a Józua lelőtte.
- Anzágolva, barátom... anzágolva... Egy ujjnyit se hibázott.
- Ejnye, ejnye... aztán színész ez?
- Az ördög tudja. Ugy kártyázik, mint egy kis isten. Elnyerte nyolczszáz forintunkat. Azt hiszem, valami átöltözködött jockey.
- Hogyan. Nem mágnás?
- Az lehet. Lehet. Nagyon szép bariton hangja van.
- Hát fel kell hozni Budapestre.
- Á. A világért se. Hiszen meg kellene ismerni az utcán is, ha már kártyázik vele az ember... az pedig -
- Ejnye, be nagy arisztokrata lettél, Tibi.
- Ja igaz, igaz, te is társalkodol afféle művészekkel, skriblerekkel. Hanem persze egy lófejjel megelőződ a nyomorult outsidersokat.
- Már igyekszem, ahogy tudok. Aztán nem volt annak a Mózsosnak, vagy minek szerelmi viszonya valakivel?
- Ojjé. Minden szobalánynyal. Még úri asszonyoknak is udvarolt.
- De csak vasárnap, ugy-e?
- Apropos - vágott bele, unván a témát Tibi - tudod, hogy vasárnap futnak a Saint-Leger díjért? Nevezve van a Henriette, a Primás Nr. 2, meg a...

- Csak hadd fussanak. Nekem úgy tetszik, hogy Nagyváradig együtt utaztam ezzel a Józsua-val.

- Igaz... most jött, reggel Csatárházáról. Titóletek. Azt hittem nálatok volt, az istállót meg...

- Nem ismerem. De nem tudod, kivel volt?

- Valami vén zsidóval. A nevét nem tudom, csak azt tudom, hogy gyönyörű szép leánya van. Úgy hívják, mint az én vadászpej-kanczámat: Elvirának.

- Aztán ismered te ezt az Elvirát?

- A kanczámat? Már hogy a pokolba ne? Tegnap bejártam vele négy óra alatt...

- Nem a pej-kanczádat. Azt a szép zsidó-leányt. Az Elvirát.

- Látásból. Látásból. Hanem, tudod még nem bon-ton neki nyilvánosan bemutatódni, még nem szerepel nyilvánosan. Nincs neve. Nem firma.

- Ugy? Hát még nem firma. No, ennek örvendek. Hát a Lajos bátyámat mikor láttad?

- Meglátom ma délután, a lóversenyen... Ott lesz, bizonyosan.

- No, akkor magam is kimegyek a lóversenyre. Mert okvetlenül találkoznom kell Lajossal.

- Bravo. Együtt megyünk. Viszlek a fiakkeromon!

- No, azt nem ígérhetem, mert előbb be kell szólnom a Sándor bátyámhoz.

- De az Istenért! akkor elmulasztod a két évesek versenyét, meg a handicap-ot.

- Vigye az ördög.

- Jesszus Mária! Hogy lehet elmulasztani a handicap-ot?

- Majd én megmutatom neked délután, hogyan lehet elmulasztani. Egyelőre menjünk át az étkező kocsiba, reggelizni.

Át is mentek. Reggeli alatt Döme mindig csak ezt a két nevet látta a tányérjára írva: Józsua... Elvira... Elvira... Józsua...

Mire megreggeliztek, meg is érkeztek Budapestre. Az elválásnál Tubay Tibi lelkére kötötte Dömének, hogy csak ha lehet, ha boldog akar lenni ezen és a más világon, akkor a handicap-ot el ne mulasztja, mert az ma nagyszerű lesz. Ha totalizálni akar, tegyen a «Norára». Biztos. «Legenda» biztos második. «Astarte» jó harmadik lesz.

Döme ígérte, s a robogó fiakkerben a nevek chaosa zúgott a fülében. Astarte... Józsua... Legenda... Nora... Elvira... Handicap...

Lassankint elcsillapult valamennyi. Csak az «Elvira» zsongott még sokáig, sokáig...

VII.

A lóversenytéren, az esős idő daczára, rendkívül élénk volt az élet. Fiakkerek, egyfogatúak, omnibuszok, lóvasúti kocsik százai, emberek ezrei siettek, törtettek, tolongottak a Csömöri-út és a száz-ház tájékán. Közben elegáns fogatok, négyesek, ötösök, jukkerek, stajer kocsik, sandlauferek, tilburyk, guggonülő kis kosár-kocsik s landaui nagy fürdőkádak és régi csézák s az újdonság lakkjától ragyogó címeres batárok váltották föl egymást, közte a nagy angol tizenhat-személyes stage-coach, a leghátsó bakon ülő livrés lovászaival s vadászaival, kiknek egyike duzzadó képpel, s kétségbeesetten fújta az egyenes réztrombitát, békés fiakker-lovak nagy rémületére, s a sport-kedvelő gyalog ifjúság nagy meglelégedése - és öröme.

A versenytéren már csaknem minden hely el van foglalva. A tribünök hemzsegnek az emberfejektől, a gyeptarkallik az egyenruhák, színes selyem jockey-dresszek s fekete kabátok tömegétől. A mágán-oldal már nagyon szép számú közönséggel díszlik, csak a jockey-club páholyában vannak még igen gyéren, no meg az udvari páholy üres.

Az első futamra készülődnek. A kétévesek versenye vezeti be a mai napot. A startnál öt paripa jelenik meg, az első jeladásra. Lovagolják: Tallman, Busby, Coats, Welling és Tryal, a szivárvány minden színében - a fehéret meg a feketét kivéve - díszelgő selyemingekben. A futó lovak táblája már rég fel van húzva. Tizenegy nevezés közül csak öt állott helyt. A «Laura», «Csinos», a «Rosalie», «Cservenka» és «Fejes».

Favorizálják a Baltazzi-istálló «Fejes»-ét. Sokan tesznek a «Csinos»-ra. Vannak, akik «Rosalie»-ban bíznak. De amint meglátják a «Laurát» - ezt a remek idomú állatot, melynek eres feje, pompás nyaka és lábai, hatalmas szügye és könnyű lépései óriási bizalmat ébresztenek, egyszerre a «Laura» a favorit.

«Cservenka»-val nem gondol senki. A kinézés biztató ugyan, de nem döntő. Ügyes kis állat, de nagyon kapkod. Ki fog törni.

Nem is tesz rá más, mint két bankhivatalnok meg egy diák, aki a kalapjába dobott öt ló-név közül éppen a «Cservenkát» húzta ki. Ez a kabalája.

A jeladás fölcsendül. A korlátokhoz tódul mindenki.

A zene elhallgatott. A start megkezdődik.

«Laura» szélesebb pace-ban vezet. Tryal ül rajta, s megeresztett kantárral engedi törni előre. Utána nyomul «Csinos», «Rosalie», «Fejes»-ét Tallman nagyon visszatartja. Leghátul koczog «Cservenka», lovagolja Busby.

A pálya első harmadán ez a helyzet. A második harmadban lényegesen megváltozik a constellatio, «Rosalie» felnyomul s elveszi «Laurá»-tól a vezetést, «Fejes» oldalt nyomul s szorítja mind a kettőt. «Cservenka» egy ugrással elhagyja «Csinos»-t, «Csinos» leghátul marad.

A harmadik harmad nagy meglepetéseket hoz. «Fejes» minden erőlködésével se tud felnyomulni. «Rosalie» és «Laura» hajszálnyira egy vonalban haladnak. Éppen azon tanakodnak ott künn, hogy melyik győz majd egy fél lófejjel? - mikor «Cservenka» három kolosszális ugrással eléri «Fejes»-t, egy negyedikkel elhagyja, s mikor a csengetyű megszólalt, szélesebb repüléssel kerül «Rosalie» és «Laura» elé, nyomában a kétségbeesetten erőlködő «Fejes», melynek hátán Tryal kézzel és ostonnal dolgozik - s a roppant néző sereg hatalmas éljenzése között «Cservenka» érkezett be három teljes lóhosszal elsőnek.

Felharsant a zene, - zúg a taps, rohannak a totalizateur felé. A totalizateur 5-re 68-at fizet. Éljen «Cservenka!»

E perczen népesül meg az udvari páholy. Margit hercegnő és kísérete foglalják el. A figyelem, az érdeklődés megoszlik, de csak egy percre.

A már-már lanyhuló totalizateur-lázat egy új tünetény győzi le.

Egy rendkívül elegáns nőalak, vadgalambszín selyem costümeben, érdekes, széles kalappal, foglal helyet az első sorok egyikében.

Az egész férfi-világ oda látcsövez. Megragadó szépség. Fejedelmi arcz és alak.

- Csatárdy Lajos feláll a birói páholyban és nagy érdeklődéssel szögezi rá látcsövét. Alig veszi észre, hogy valaki hátul a vállát érinti.

- Döme.

A poéta-testvér az emelvény lépcsőjén áll, nem láthatja a nőalakot. Lajos pedig nem tudja levenni róla a szemeit.

Ekkor aztán igen fura párbeszéd fejlődik ki közöttük:

- Lajos. Egy szóra.

- Milyen mosolya van! Ki vagy?

- Ugyan tedd le már azt a gukkert és fordulj meg.

- A gukkert le nem teszem, tehát nem fordulhatok meg.

- De Lajos, beszédem van veled.

- Ki vagy hát?

- Döme.

- A mennykőt. Bocsáss meg, Domikám, ha meg nem fordulok, de ha te azt látnád, amit én.

- Akarsz rám hallgatni, vagy sem?

- Egész hátam rendelkezésedre áll.

- Nem ütni akarlak, hanem kérdezni.

- Mire nézve?

- Mikor lesz az audiencia?

- Holnapután.

- Hány órákor?

- Tizenegyor... Milyen szemei vannak! mint a villám!

- Díszmagyarban?

- Abban. Nálam. Mindjárt megfordulok, édes Dömikém...

- Most már maradj s bámuld a koketteodat, akár ítéletnapig.

Azzal mély boszankodással leszaladt a tribün lépcsőjén, nem is hallgatott Lajos kiabálására, aki most csakugyan megfordult, s szeretett volna beszélni.

Annyira boszankodott, hogy ott hagyott lóversenyt, jóbarátokat, turfot, hölgyeket, totalizateur, bookmakert - s rohant a kocsik felé.

A kapuban fogta el báró Penghey Apolló, egy irodalmi mágnás, aki majd leszakította a kabátja szárnyát.

- Milyen szerencse, hogy talállak.

Jöszte, jöszte... várnak régi
Jóbarátaid...

(Az érdeemes báró minden egyes mondását többé-kevésbbé sikerült idézetekkel szokta kísérni.)

Döme furiózan indult tovább.

- Nem érek rá.

- No nézd! nézd!

Hová rohansz, viszályos nemzedék?

- Tudom is én? Talán a színházba.

- Színházba? Délután négy órakor? Elég lesz oda akkor is menni, ha

Bércztetőn az esti fény elégett...

most maradj egy perczre, mert fontos mondani valóm van.

- Csak röviden.

- Jó, jó.

Rövid az élet, örök a sír...

én azért hosszasan szeretek beszélni. Megkaptad a meghívót?

Döme a budai bércekre bámult, oda sem figyelve.

- Meg.

- Eljössz?

- Hova?

- Hová? A mennyköbe! Hát a hová hivatalos vagy, Darufalvy bárónőhöz. Ő vár!

Ó jertek, ó jertek az édes anyához -

Itt ül lekötötten a szörnyü magányhoz!

- Mi lesz ott?

- Estély. Nemcsak az arisztokrácia színe, java, de egy sereg író és művész is lesz ott. Ma avatjuk fel a Széchenyi-utczai új palotát.

- Jó. Elmegyek.

- De ott légy, mert:

...Él bosszum,
S te léssz a martalék!

Azzal visszament a turfra. Döme pedig nagy nehezen előkerített fiakkerébe ülve, körülhajtott a Stefánia-úton, s az Andrássy-út kigyúltni kezdő lámpái közt befelé robogva, a «Vadászkürt» előtt szállott le, hogy megebédeljen, s még a színházban is élvezhessen egy, vagy két felvonást.

Szobájában találta a meghívót.

«Özvegy Darufalvy Adolfné szívesen látja Csatárdy Dömét... stb.»

Döme teljes dreszt öltött, ebédelni ment s a színházba hajtatott. Még ott is boszantotta a Lajos negligens modora.

Miért is nem ütötte hátba? - Vajjon kit nézhetett?

VIII.

«Stuart Mária»-t adták, Jászai egyik kolosszális alkotását. Döme már csak akkor lépett be, midőn az első felvonás közepe felé, Mortimer megjelenik s Stuart Mária eltávolítja Kennedy Hannát.

Egész lélekkel belemerült Mortimer előadásának hallgatásába, amelyben Róma pompáját, Guise herczeg ékesen szólását s a reimsi skót menekültek állapotát írja le.

Mialatt Jászai-Stuart fönséges alakja lélekteljes arczkifejezéssel hallgatja Mihályfi Mortimer hévteli előadását: egyszerre mozgás támad a hátrábbi padsorokban.

A kaszinó székeiig elhat a mozgalom. Döme is hátrafordult.

Az első emeleti páholyok egyikében fejedelmi termetű alak jelenik meg. A közönség fele odaforrul.

Halvány-kék selyem taille, mellén hófehér kamélia. Arczán sűrű fátyol. Épen akkor veti le, a mikor Döme odaforrul.

Itt van... ő az! megismerte.

A holdvilágos éj tündére, még igézőbb, még csodásabb alakban.

Beszélhetett aztán Burleigh lord s az öreg Paulet, amit akart. Az angol igazságszolgáltatást szálakra tépő, s a negyvenkét bíró czudarságát ostorozó remek vita elhangzott anélkül, hogy Döme abból egy szót megértett volna...

...Oh ti lelkes szerzők, ti lángoló hevű művészek! Irhattok, beszélhettek ti, ami nektek tetszik... odaönthetitek lelketek minden színaranyát a publikum elé... törődik is annak egyik része ezzel a lelki-áldozattal, mikor egy szép arcot lehet azalatt gukkerozni?

Pedig Döme még poétának tartotta magát. Hát aki nem az?

Amint a függöny legördült, forradalom támadt az első sorokban. Összesúgtak a kopasz és kevésbé kopasz urak.

- Ki lehet az?

- Gyönyörű!

- Nagyszerű. Hallatlan föltűnés!

- Királynői szépség!

- Istennői!

- Vajjon ki lehet?

- Valami gazdag serfőzőné?

- Fi donc! Egy amerikai milliomos özvegye. Én hallottam.

De Tifi báró, a ki mindenkit ismert, elhallgattatta őket.

- Ez egy jövődöbeli nap. Még most csak hajnalkorát éli. Csitt. Többet nem mondhatok.

Nem is mondott egy viláért se. Mikor tudniillik nem volt bizonyos valamiről, nehogy mindentudó jó értesüléseit blamálja: pythonissai kifejezésekben szokott beszélni.

Döme pedig hallgatott mélységesen.

Aközben minden látcső az Elvira páholya felé fordult. Elvira pedig a páholy mélye felé fordulva, kísértőjével beszélgetett.

A gukkerek ostromtüzében pedig az Elvirával szomszédos páholyban ülő özvegy timárné, Krautfresser Bogumilné, erősen kezdett fészkelődni és nem tudta, milyen pose-t vegyen fel.

Legyezgette magát kétségbeesetten. Húsos, kövér arczai kigyúltak, mint egy masánszki-alma, s nagyokat fűjt, mint egy locomotiv.

Társnője, Frau von Laxenpfutscher, nyugalmazott sós-tiszt özvegye, nem tudta mire vélni a dolgot.

- Ná, ezek a magnaten. Hogyan zavarba hozzák az ember. Ná.

Laxenpfutscherné ajkpittyesztve nézett rá. Szegény Krautfresserné! Ez még azt hiszi, hogy őt nézik. Hát más nincs a páholyban? Na ja?

Azzal gondosan megigazitotta leviaszkolt froufrouját s izgatottan babrált zsebkendőjén.

Döme nem bánta, akármit játszanak a színpadon. Egyszer a gukkerjén át nézve, találkozott az Elvira villámló szemeivel.

Mintha mennykőütés érte volna. Paralizálva volt általa.

...A színpadon pedig a hatalmas angol udvar egész fényét és pompáját fejtette ki. Ott áll a trónon Erzsébet, körülötte az angol nagyok és hatalmasok, Schrewsbury, Burleigh, Leicester, - előtte a francia követek. Majd az államtanács jelenetei, - Mortimer bemutatása, az orgyilkos-felbérlet - Leicester és Mortimer jelenete, végül a ravasz Leicester s Erzsébet pár jelenete, melyben ráveszi a királynőt, hogy Fotheringhaybe menjen - mind visszhangtalanul peregetek le az első sorok lelkéről.

A felvonás után Döme kiment. Ott tévelygett a páholyok folyosóján. Arra számított, hogy talán kijön, talán szemtől-szembe állhat vele.

Egyszerre Lajost pillantja meg, aki a páholynyitó nővel beszélget.

Közeledett hozzá. Hallgatta, mit beszél?

- Nem tudja, kicsoda?

- Nem, nagyságos uram. Először látom.

- Melyik páholyban van?

- A negyedikben.

- Egyedül?

- Nem, egy idősebb nővel.

- Ej, ej - vágott közbe Döme - most úgy látszik, több időd van beszélgetni, mint ma délután a turfon. Most még páholynyitogató nőkkel is ráérsz dissertálni.

Lajos hirtelen megfordult, lángvörös lett. Szórakozott volt.

- Azaz... tudod... kérlek...

- Igen. Sejtem. A fekete hajú istennő.

- Nem - tudod - nagyon feltűnt a turfon. Most rohanok - győzelmi bankett van... apropos! tudod ugy-e, hogy megnyertem a tizezer forintos Saint-Leger-t!

- Nem én... de gratulálok...

- Au revoir...

- Te, maradj csak egy percze...

De Lajos futott, mint az üldözött vad. Döme fejcsóválva bámult utána.

- Különb - nem csodálom. Hát én? - dörmögé magában, s visszatért a nézőtérre, mert épen a harmadik felvonás kezdetét jelezték.

A helyzet ugyanaz maradt, csak hogy most még többen bámulták a csodaszép, fekete szemű hölgyet. Mikor azonban Stuart Mária és Erzsébet nagy jelenete következett, Elvira is féloldalt fordult s egy rengeteg gukker mögé rejtette arcát. Akkor Dömén és »érdektársain« is erőt vett a művészet, s megrendülve tapsoltak Jászai elementáris művészi erejének, melylyel arczába vágja a koronás pharizeának minden alávalóságát.

Mikor a taps véget ért - Döme megfordult - a páholy üres volt.

Az első sorok erre nagy riadalommal fölemelkedtek és szállingóztak kifelé.

Dömének is ekkor jutott eszébe, hogy ő meg van híva Darufalvy bárónőhöz estélyre. Indult is azonnal. Miatta torzsalkodhatik Leicester és Burleigh, lázonghat a londoni csócselék - ő bizony nem törődik vele többé.

Mikor az első zártszéksorok utolsó maradványa is eltávozott - Krautfresserné és Laxenpfutscherné elhülve tekintettek egymásra.

- Ná! ez volt egy heccz.

- Ja. Én is - majdnem kiugrottam az én bőrömből.

- Ne mennénk haza mink is?

- Warum denn net gar? Hát azért fizetünk a páholy?

És megmaradtak nyugodtan mindvégig, míg ki nem ülték a pénzükért a műélvezeti napszámot.

Jól is tették. Ha amazok elmennek - ők megmaradnak. Van egyensúly a világegyetemben.

IX.

Darufalvy bárónő palotája előtt már hosszú sora állott a fiakkerek és magánfogatoknak. Döme alig tudott leszállni.

A bárónő egyike volt azoknak a kedves, szeretetreméltó, finom érzésű mágnásnéknak, kik szívüket, mely nagy csapások súlyos sebhelyeit, sok csalódás keserű fájdalmát viseli - nyitva tartják a jótékonyagnak, s mindannak, ami szép és nemes, és folytatják egy fönkelt gondolkozású, köztisztelőben álló grófnőnek azt a szerencsés és nagyjelentőségű kísérletét, amelylyel a születés és művészet két arisztokráciáját szalonjában egymáshoz közelebb hozni igyekezett.

Darufalvy bárónő maga zenekedvelő volt s ezt a művészetet szerette leginkább, de azért ép oly örömmel és lelkesedéssel látta a szülő és képzőművészetek képviselőit is, akik örömmel keresték fel ezt a szalont is, mint egy új elfoglalt birodalmát annak a magyar társadalmi és művészeti «jobb kornak» - mely «jönni fog - ha jönni kell...»

Egyelőre a kedves háziasszony személye az összekötő kapocs. Magas, szikár, nyulánk alak, mindig feketében, finom arczvonásain egy állandó, örök, változatlan szomorú mosoly, amely mögé egy élet bánata van elrejtve. Ősz haját mintha aureole lebegné körül. Kezét egyforma nyájassággal nyújtja mindenkinek, aki feléje közelít. Többeket ő maga keres föl. Így első sorban arisztokrata rokonait, s az írók és művészek öregebbjeit.

A szalon melléktermei már hemzsegték a fekete frakkok tömegétől. Közben-közben, szerényen meghúzódva, egy-egy attila is lézengett, jelélül annak, hogy a régi írói gárdából is jöttek vendégek.

Igy az örökké élénk, kis termetű, szürke fejű, szűró szemű Kamuthy, az aczél pengéjű kritikus, kinek éles rikácsoló hangja, örökké mozgó egész lénye egyik vendég-körnek a központja. Arról beszél, hogy a Jókai regényei akkor sem volnának jobbak, ha a múlt században írta volna őket.

- Csakhogy ezt neked még a múlt században se hitték volna el - szólal meg egy szónok, mély kellemes férfihang, a Jókaié.

Mosolygó jóságos arcza oda hajol az izgó-mozgó Kamuthy fölé, ki meglepetve tekint rá.

- No, majd elhiszik a jövő században.

- Adja Isten, hogy megérd - mond Oláh György, az ősz püspök, ki mintegy élő ellensúlyozója a Kamuthy nyillóvéseinek, mindig kész az animozitást kellő fokra leszállítani.

Mellette az agg Horváth Lőrincz, az írók nesztora, szelid mosolyával, élénk szemeivel, éles és találó ítéletével. Ott az akadémia alelnöke Darnói püspök, magas homlokával, elegáns modorával, éppen Jenő grófot hallgatja, amint ázsiai expedíciójának rengeteg előtanulmányairól számol be neki.

Amott Miskolczy Károly, a szerkesztő és képviselő körül seregük az ifjabb gárda. A negyvenes évek irodalmi viszonyairól beszél nekik, s átcsap a honvéd-világba, a melynek ecsetelésében kimeríthetetlen. Hévvél és egykedvűen hallgatják a génuszok, szemlék, heti és havi folyóiratok szerkesztői és segédszerkesztői. Egyik sarokban Fehér József és Csendessi a Parcsetch gróf előadását hallgatják - intendáns-korabeli intézkedéseiről, melyek most, utólag, általános helyesléssel találkoznak.

Fehér azt jegyzi meg közbe:

- De mért nem tetszett ezt nekünk akkor így elmondani?
- Nem ismertük egymást - mond a gróf.
- Az a kár, veti oda Csendessi, hogy mire megismerkedünk, már rendesen késő.
- Ki tudja? - mond a gróf. - «Alles ist schon einmal dagewesen» és még visszatérhetünk mindenre, a mi volt!

Most a csoportban észlelhető nagyobb mérvű mozgás gyaníttatja, hogy igen illustri vendégek érkeznek. Még a mágnások csoportja is megmozdul. Mindenki az ajtó felé fordul.

Fejedelmi nőalak lép be, egy halvány, nyúlánk, szellemes arcú férfi mellett, akinek csak balkeze van. A népszerű, nagy regényíró, a női írók fejedelme és a fővárosi színházak intendánsa, a költő és zenész. Mihelyt üdvözölték a háziasszonyt, azonnal számosan sietnek köszöntésükre.

Ezalatt Döme a báró Penghey karjába fogózva keresett társaságot.

Penghey a dohányzó-szoba felé vitte, holott Döme szét akart nézni a tömegben.

- «Ejh, ráérünk arra még!» most előbb szívjunk el egy cigarettát.
- Nem bánom, de aztán visszatérek a terembe.
- Persze, majd ha

Égő pipám kialudott -
Alvó szívem meggyuladott

jer csak!

Azzal bevonszolta maga után a dohányzóterembe.

Épen jókor jöttek. Niki gróf, aki különben publicista, szónokolt javában egy számos tagú füstölő társaság középpontjában; ősz feje, ifjú arcza, zengő hangja s élénk gesztusai felköltötték az érdeklődést. Döme is oda lépett.

Nagy öröme, a körben ülők közt látta Lajos és Sándor testvéreit. Élénken üdvözölve őket, s nem akarván a beszélőt zavarni, maga is a körbe ült.

Niki gróf vehemens hangon folytatá:

- ...Ti mind a katáng-kór paródiái vagytok, élet-irány, meggyőződés és elvek nélkül. Ti semiségek után futtok, szívárványt kergettek - hamis isteneknek áldoztok!
- Ah! ah!
- Igen. Hamis isteneknek! Megmutassam? Három praegnansabb typus van közöttetek, gentry és mágnás-ifjak. Lefestem mind a hármat!
- Halljuk! Lássuk.
- Mindjárt. Az első speczies a sport-gentleman. Élete a kutya és a ló. Ha néha közbe-közbe egy asszonyig alázkodik le, ez csak azért van, hogy teljesen meg ne unja a lovat meg a kutyát.
- Ah! Ah!
- Ó igen - folytatá erélyesebben Niki gróf. - Ki tudnék jelölni ebből a körből akárhányat, aki csak a nyeregbe meg a kutyakorbácsra esküszik. Ami azontúl van, az mind mellékes...

Lajos összehúzta szemöldeit. Félre nézett. Niki gróf folytatta:

- Hazafiság? művészet? tudomány? közügyek? béke vagy háború? közintézetek, egyletek, színház és belletristika - mind haszontalan hiábavalóság az ilyen uraknak. Az ő számukra csak a patkó meg a nyereg között existál élő lény, vagy némelykor, esetleg a nyereg fölött is... de leginkább a nyereg alatt. Hát ez nem hamis isten? Mi?

A körből egy-két úr nesztelenül kivált, s letette a félig szítt szivart, hogy a szalonba osonjon. Köztük Csátárdy Lajos, meg Tubay Tibi urak. Ezek a Niki gróf első kartácsának a halottjai.

- Tovább! tovább!

- Ó, még folytathatom - válaszolt emeltebb hangon Niki gróf. - Vannak aztán ezekkel épen ellenkező specziesek, akik az irodalomra, művészetre, széptudományokra adják magukat, s azzal a sancta simplicitással és szürke középszerűséggel, amely osztályrészük, nemesi rangjuk, születésük és vagyonuk segítségével elsőrangú tehetségek helyeit foglalják el. Silány egyesek, amelyek mellé a vagyon és címér zérusait rakják s így lesz belőlük százaz, ezres... amíg százával kallódik el a valódi tehetség, amelynek nincs más címere, mint a toll, nincs más nemessége, mint a szívnemesség, nincs más vagyona, mint a tehetség!

- Ah, Niki - ez egy kissé erős.

- De igaz - risportirozott Niki. - Nagyon jól tudom, magam is ezek közül való vagyok. Mikor elgazdálkodtam mindenemet: akkor felcsaptam írónak... az akadémia, meg valamennyi szép- és nemszépirodalmi társaság van, az mind örömmel nyitotta föl előtttem a kapuit, mert egy hangzatos névvel, egy sokszarvú koronával több volt. Részvénytársaság élére nem akartam állni, hát az írói dicsőség felé fordultam. Amellett nem szégyen a szegénység, sőt tekintélyes. Az ilyen írói hírnév, dicsőség, taggá választatás, emlegettetés nem chimera? Mi? Hamis istennek, édes barátom, hamis istenek... és még ha magam volnék... de nem vagyok ám egyedül... de nem ám.

Döme csöndesen fészkelődve osont az ajtó felé, de Sándor megrántotta a kabátját. Állva maradt.

- Ne áruld el magadat! Maradj! - súgá neki.

- No, de vannak ám olyanok is, Niki bácsi, - vágott közbe egy bokorfürtű gentrygyerek, - akik szakítva az ősi hagyományos büszkeséggel, pénzszerzésre és gazdálkodásra adták magukat?

- Gazdálkodásra? à la bonheur. Pénzszerzésre? No, épen ez a harmadik spéczies. Mikor az ősi vagyon elkezd sülyedni a lábaik alatt - néhányan maguk látnak utána s visszatartják. Tisztelem, becsülöm őket. Bár magam is így tettem volna, nem volnék most scriptor laureatus. De vannak, akik megvárják, míg a telekkönyv C lapján az utolsó talpalattnyi földet is elborítja a teher, s akkor a megmaradt nemesi címerrel elmennek házalni, bankokat alapítani, spekulálni.

Sándor kényelmetlenül feszengett a székén. Döme filozófus nyugodtsággal a vállára tette a kezét, s flegmatica mondá halkan:

- Ne áruld el magadat! maradj!

Niki folytatá:

- Na hát - ez úton nagyon könnyen megy a meggazdagodás, a címér, az elsülyedt hajó utolsó árboczának lobogója a mindent elnyelő vizek fölött, egyszerre csodagriffmadárrá változik, s elkezd vonatni fölfelé az elsülyedt hajót. Ki is emeli actiák és pacták segélyével nagy hamar. Még ezt se bánom, ha a javulás, a jobb gazdálkodás útjára való téréssel van kapcsolatban. De mi a legtöbb esetben a cél? Hogy a régi léhasághoz térhessünk vissza ismét, hogy az előbbi pezsgős és csábító életet folytathassuk újra, hogy az újból megszerzett kincs, és gazdagság megint csak arra való, hogy erényeket vegyünk meg rajta, s olyan áron vásárolhassuk az

élvezeteket, amilyenek csak adják. Nos hát: ezek az eladó erények, ezek a megvásárolható élvezetek, nem hamis istenek? A sport a maga üreslelkűségével, minden egyébvel való nem törődésével, hajszájával s művészetet, tudományt, társadalmat fumigáló exclusiv egyoldalúságával, nem hamis isten? - Az ál-dicsőség, arany, vagyon s címerek segélyével elharácsoló babér, - akár Thalia, akár Urania, akár Erato homlokáról való legyen az: nem a hamis isteneké? - A pénzszerző kapzsiság, mely a címeren maradt aranyat olvasztja be, hogy új élvezeteket s örömeket vásárolhasson rajta: nem hamis isten? De az! Hamis istenek!... Hamis istenek...

S a megtárgult s megnéptelenült körben fölegyeneseve - haraggal dobta le a szivarját egy ezüst hamutartóba... s dörögve hagyta el a szobát.

- ...Hamis istenek!

- Túlszigorú...

- Fantasztá...

- Keserűség szól belőle...

- Ejh, bolondság... Ő meg erkölcsbirónak képzei magát...

- Ez is «hamis isten».

S a megmaradt hallgatók ilyen megjegyzésekkel szállingóztak utána.

Csak Sándor és Döme maradtak.

- No, ez a Niki ugyan odamondogatott némelyikünknek.

- Nekünk, - mondá Sándor, - nekünk.

- Hogyan? Magadra veszed? - kérde Döme.

- Megvan legalább az az erkölcsi bátorságom, hogy magamra vegyem.

- Ugyan?

- Meg. Ki is mondom nyíltan. Igen... pénzt, vagyont, milliókat gyűjtök, hogy újra élvezeteket vásároljak rajta. Én anélkül meg nem élhetek, úgy neveltek, olcsóbban meg nem kapom - surrogatummal nem élek, hypokrita lenni nem tudok.

- Bátya, - mond Döme sóhajtva - igazad van.

- Mindig, öcsém... Mindig. - Lásd, én nem csinállok titkot belőle te előtted, hogy a Niki szavai lelkembe találtak.

- Nekem is...

- De az engem nem tántorít le felvett utamról. Mert célom van...

- Nekem is...

- Találtam egy fejedelmi szép leányt, a kit birnom kell - talán százazrek árán, de birni fogom... nem kell a pénz.

- Én is találtam egy bódító szépséget, aki azonban a dicsőség, a művészet szolgálatában áll... azért folytatom a babérszerzést, s magas dicsőséget keresek, amelyet elnyerve tehessek lábai elé...

- Helyes... - hangzott egy tompa hang mögöttük...

Gewähret mir die Bitte
In eurem Bunde...

Mind a ketten megdöbbenve fordultak meg, Lajos volt.

- Csöppet se legyetek meglepetve. Én is szerelmes vagyok. Én is birni akarom az én istennőmet, csak hogy az enyém sportdáma, sportkirálynő akar lenni. No hát: lesz is, mert a mai nyereményem, fogadásaim, már megvetették a bankó-ágyát annak a boldogságnak, melyet az én istennőmnek ígérhetek...

S mosolyogva mentek a szalonba mind a hárman.

Csak Dömének a fülében csengtek olyan idegenül ezek a hangok... a lelkében fölmerült a holdvilágította remek arc... aztán melléje helyezte a Sándor ábrándját, meg a Lajos aranykeretbe foglalandó eszményképét, amiket le akarnak rántani, a föld sarába...

...S fülébe zúgott a Niki indulatos hangja: Hamis istenek!... Hamis istenek!...

X.

Éjfél volt, mire elhagyták a Darufalvyné estélyét. Az elmenetelnél, a mint a távozók közt szétekintett, az egyik csoportban egy ismerőst vett észre. Óházi volt, a jeles művész, kinek alkotásaiban annyit gyönyörködött, s ki karonfogva ment a nemzeti színház igazgatójával és Rákóczyval, a Dumas-féle orvosok művészi személyesítőjével.

- Jó estét, édes Óházi... Valóban örülök.

- Én is, mélyen tisztelt uram... Láttuk tegnap a nemzeti színházban!

- Ott voltam... gyönyörködtem... épen csak az önök művészete hiányzott, hogy a műélvezet semmi kívánni valót ne hagyjon fönn.

- Apropos. Ha műélvezetben akar részesülni, el ne mulasztja a holnapi operai előadást!

- Miért?

- Egy vendégművésznőnk van, akit Berlinbe szerződtettek. Magyar énekesnő, aki elutazása előtt egy kiváló szerepében lép föl.

- Berlinbe megy?

- S valószínűleg ott sem marad, vagy talán be sem lép. Párisból is kapott ajánlatot.

- S mit csinál Berlinnel?

- Tízezer márka bánatpénzt fizet s a párisi operát választja - ha ugyan van esze.

- S nálunk nem maradna?

- Nincs annyi pénzünk. Nyolczvanezer frankot ajánlanak neki Párisban.

- Ah! meglepő. S ez első eset, ugy hiszem.

- Nem az, - mond az igazgató. A párisi nagy opera első volt drámai énekesnője Krauss kisasszony, bajai magyar leány. Reichenberg pedig, a Théâtre Française híres művésznője, szintén hazánk szülötte.

- Bámulatos. Ez volna tehát a harmadik.

- S lesz is - viszonzá Óházi, - ha Berlint le tudja rázni magáról - ami csak növelni fogja népszerűségét Párisban.

- Hiszem! tehát holnap!

- A viszontlátásra!

S a Széchenyi-utca végén elváltak. A Darufalvy-palota nagy ablakai a távolból még mindig ontották a világosságot.

Szép, csöndes, bár hűvös éj volt... Döme a tegnapi este tündér-látományára gondolt, és gyalog sétált haza...

Vajjon ki lehet az a világraszóló énekesnő?

Azt pedig csak másnap este tudhatta meg Döme. Reggel még félálomban volt s tarka caroussel-t jártak félig lezárt szemei előtt a holdas éj tündére, meg Darufalvy bárónő, Niki gróf meg a baritonista, a Lajos háta meg a Tubay Tibi orra, s a nagy zajon, zsongáson át, melybe a turf-csengetyű, Aida kettőse, Stuart Mária és Erzsébet pöre, s a vasút zakatolása olvadt egygyé,

egy harsonaszerű hang zúgott belé, folyton azt trombitálva, hogy... «hamis istenek... hamis istenek...!»

Egyszerre csak keményen rákiált valaki:

- Bontakozzál már ki a negyedik hamis istennek, Morpheusnak a kedves karjaiból, öreg.

Sándor állt előtte.

- Hát te... mit?... honnan tudod?...

- Hogy a hamis istenekről álmodol? hiszen már tíz percz óta ülök itt, felébredésedre várva, miközben egyre azt dörmögöd, hogy «hamis istenek... hamis istenek...»

- Ugy? No nem csoda. Az a bolond Niki úgy telelármázta a fejünket a hamis isteneivel...

- Nikinek tökéletesen igaza volt.

- Bevallod?

- Ez az erényem épen, hogy én nem vagyok hypokrita, hanem tudva és akarva álmodozom azoknak a hamis isteneknek...

Döme rábámult.

- Ez nem rossz. Van benne valami...

- Mindenesetre. Hanem azért csak öltözz, én addig várok.

És tartotta szóval Dömét, amig csak a kalapját föl nem tette.

- Tulajdonképen mért is vertél te föl engemet most hajnalban, minden józan ok nélkül.

- Józan ok nélkül? Ma megyünk a közjegyzőhöz, a végleges egyezségi okmányt aláírni.

- Mikor?

- Tizenkét órakor.

- Hát most mennyi az idő?

- Háromfertály tizenkettőre. Nem tudtam, hogy ez a poéták hajnala.

Azzal, észrevevén a Döme kalapján a gyászt, levette azt onnan.

- Letelt a gyász-esztendő, nem chic azontul is gyászt hordani.

- Én nem chic-ből gyászolom az apámat.

Azzal visszatette a gyász-crêpet a kalapja köré.

- Indulhatunk.

Sándor vállat vont a bankár-lélek előtt érthetetlen gyöngédségre s karonfogta Dömét.

- Poéta-lélek. Gyerünk.

Hurcolta aztán Dömét elsőbb Lajoshoz, azzal együtt a közjegyzőhöz, mikor onnét úgy két óra felé elszabadult - vitte magával vagy három látogatásra, itt condoleálni, ott gratulálni, amott referálni kellett valamiről vagy valamiért - végül az öreg Réczey gróf ott marasztalta őket ebéden s Döme rémülten vette észre, hogy félnyolcz az óra.

Felugrott, mintha puskaport robbantottak volna fel alatta.

- Mi bajod?

- Mennem kell.

- Hová?
  - Találkozóm van. Tegnap ígértem meg.
  - Nő? férfi?
  - Ó dehogy! Egész társaság.
  - No, ha jobban mulatsz ott, Isten áldjon - mondá az öreg Réczey. - Én bizony unalmas lehetek nektek.
  - A világért se, akkor el se jöttünk volna.
  - No, már ez igaz. Hát csak menj.
  - Azaz, mondja bátyám, hogy menjete, mert én is indulok.
  - Hová?
  - Gardirozom a Dömét. Nehogy rossz útra tévedjen!
- Az öreg Réczey kaczagva bucsúzott el tőlük. Lent kocsiba ültek és Sándor, anélkül, hogy kérdezte volna, hová menjünk? odakiáltott a kocsisnak:
- Az operához.
  - Honnét tudod? - kérde Döme.
  - Én oda megyek. Hogy te hová mégy: azt nem tudom. De engem letehetsz a Sugár-útra, magad pedig mehatsz, amerre tetszik.
- Döme közönyös arcot erőltetett.
- No, tudod mit? Páholyod van?
  - Az.
  - Hát beülök hozzád egy felvonásra.
  - Jól teszed.
  - Akkor is elmehetek.
  - No persze.
  - Kivel léssz a páholyban?
  - Niki gróf ígérte meg, de nem tudom: eljön-e?
  - Miért?
  - Duellál.
  - Kivel?
  - A Tubay Tibivel, meg a Penghey Appolóval.
  - Ne mondd? Miért?
  - Ezek a szamarak találva érezték magukat a tegnapi expectorációk által.
  - Ahá! a «hamis istenek...»
  - Persze. És kihívták a Nikit.
  - S a Niki kiáll?
  - Azt hiszem. Pedig mondtam neki, hogy egy jó slágvorttal elüthette volna.

- Hogy-hogy!
  - Hát mondtá volna ki áperthe, hogy nem ő reájuk vonatkoztatta a dolgot, hanem...
  - Hát kire?
  - Ránk. Rám, rád, rá...
  - Már mint Lajosra?
  - Ben trovato. Mi pedig nem érezzük magunkat sértve.
  - Azaz, hogy... én lelövöm.
  - Akkor hát én meg Lajos...
  - Lajosról is jótállok.
  - Nos hát akkor: én rám, magamra. Mert én jótállok érte, hogy ilyen számárságért nem verekszem.
  - Zsebredugod?
  - Zsebredugtam. Vagy te nem dugtad zsebre?
  - Már hogy...
  - Kérlek: ne hypokritáskodjál. Multa licent... de testvérek között megszűnik a licentia poetika. Hát azt akarod állítani, hogy minket nem értett?
  - Bizonyára.
  - Nos hát, igenis, értett. Engem is, téged is, őt is.
  - Akkor én is kihívom.
  - Elkéstél, mert a Tibi, meg az Apolló az egész társaság nevében provokálták, még pedig sors útján kijelölve.
  - Ugy. És te ma Nikivel ülsz a páholyban.
  - Natürlich. Csak nem érzem magamat sértve.
  - Nem?
  - Az igazmondás által? Soha. Tény az, hogy mi hamis istenek után futunk, gazdagságra vágyunk, hogy azoknak áldozhassunk, s minden előnyünket eszköznek igyekszünk fölhasználni boldogulásunk elérésére.
  - Aláz' szolgája...
  - Kinek köszönsz?
  - Az igazság istenasszonyának, kívül szerencsém van együtt fiakkerezni.
  - Az is hamis isten, a Justitia... De ez, aki én belőlem beszél, a Veritas, a Gnosis, az a szent «G» betű, amelyet te még nem ismersz...
  - Ismerek helyette badarabbnál badarabb elveket, amelyek csak egy banquier fejében élhetnek meg...
- Az operához érve, Döme úgy sietett, hogy Sándor alig tudott nyomába járni.
- Hová szaladsz, az Istenért? hiszen azt sem tudod, melyik oldalon van a páholy?
  - Az igaz. De siessünk, hallom az élőzenét.

- Igen... a második felvonás előzenéjét.
- Siess hát! - kiált Döme türelmetlenül.
- Hadd vessek egy pillantást a színlapra.
- Majd kapsz a páholyban.
- Legalább azt szeretném tudni, hogy mit játszanak ma este?

Döme kikapta a páholyjegyet Sándor kezéből s egy pillantást vetve a jegyre, jobbra fordult s a lépcsőről kiáltott vissza:

- Aidát, szerencsétlen. Nem hallod a nilusparti zenét?

Azzal elrohant, mialatt Sándor nyugodtan állt a színlap elé s nagy flegmával kezdte olvasni onnét, hogy «Budapest, 1890. október 11...» egész addig, hogy «bélyeg-átalány fizetve».

Döme ezalatt lázasan sietett fel a páholyba. A negyedik páholy volt jobbról, az első emeleten. Niki gróf nem volt még ott. Leült tehát a páholy bal sarkába, felöltösen, izgatottan s kezébe vette a látócsövet.

A függöny abban a perczben gördült föl. A nilusparti jelenet következett.

Döme lelke előtt megjelent a tegnapelőtti este holdvilágos költői képe. Mintha csak ott lett volna.

A hegedűk a kürt édesbús motivumát hullámozgatták körül s a király-leány s a főpap csónakjukban megérkeztek a szentély elé.

Döme lehunyta szemeit. Vissza akarta álmodni a tegnapelőttöt.

Azalatt a főpap, király-leány s a kíséret bevonultak az Isis-templomba s a hullámozó zene ezüsfolyamában egyszerre csak fölcsendült egy ismerős, lelkekig ható hang, melynek hullámai játszottak a Döme szívével.

Döme még mindig zárva tartotta szemeit. Azt hitte, hogy még mindig álmodik.

Ebben a perczben egy erőteljes baritonhang csendült föl. Amonasro-Odry; a duo kezdődött.

Döme önkénytelenül fölnyitotta szemeit. A Nilus-part holdvilággal-elöntött tája állt előtte, háttérben a folyó örök-mozgó, ezüstpikkelyes hullámai, jobbról a vörös fényt árasztó Isis-szentély, melyből zengett a papok sajátos, mysticus éneke.

Az előtérben pedig ott állt az Aida földig lefolyó, oldalt nyitott patyolat leplében az ő álmainak alakja: Elvira...

Arcza barnára volt festve, de ajkának csodálatos pirja, szemeinek istenkisértő tüze kitört a maszk alól s Döméig sugárzott.

Csodálatos melegség futotta át. Szinte perzselte a szeme tüze.

Aida pedig - mintha csak neki énekelt volna - mindig reá szögezte a szemeit.

Azaz, hogy a páholyra, melyben ült. De volt a páholyban már kivüle más valaki is.

Ott volt a háta mögött Sándor, élénken fixirozva látócsövével Aidát.

Az pedig egy delej-folyamát zúdította a csodálatos hangoknak feléje - feléjük.

A közönség elragadtatott tapsvihara szakította félbe az éneket. Döme megkönnyebbülve, mintegy boszorkány-nyomás alól szabadulva sóhajtott fel:

- Isteni... elbódító.

- Nagyon szép - felelt a gukker mögül egészen szárazon Sándor.

Döme meglepetve fordult hátra.

- Itt vagy? Azt hittem, még mindig a színlapot olvasod.

- Hát csak kell tudni az embernek, hogy kik énekelnek?

- Nesze a színlap.

- Ebben a sötétségben? Mihelyt a függöny felgördül, lecsavarják a nézőtér lámpáit. Vakoskodják aztán színlap-olvasással, akinek tetszik.

- Nos tudod legalább, hogy ki ez a csodatünemény?

- Hogy ne tudnám! - mondá flegmatica Sándor, - Cardi Elvira, császári és királyi kamara-énekesnő, aki nemsokára Berlinbe megy primadonnának.

- Nohát nagyon hiányosan vagy értesülve, kedves színlap-tanulmányozó barátom; mert hogy kamara-énekesnő volna -

- Épen ma van a hivatalos lapban.

- Melyikben? a Budapesti Közlönyben?

- Ah, bah. Ugyan mi volna Budapesti Közlönyben? A bécsi officiosus lap hozta.

- Ugy... No meglehet. Hanem hogy Berlinbe nem fog menni, az bizonyos.

- Vajjon? És miért?

- Mert Párisba szerződik.

- Ugyan. Hát a berlini szerződés?

- Megfizeti a tizezer márka vinculumot.

Odalenn Rhadames vágta ki a magas á-t, ordítván, hogy

«io sono disonorááto...»

Némelyek már kezdtek fölpisszegni a páholy felé. Sándor halkabban folytatta:

- Látom, hogy alaposan vagy értesülve Cardi Elvira kisasszony ügyeiről.

- Amennyiben nem Cardi-nak hívják - mond megfordulva Döme, s újra látcsövezni kezdte Elvirát.

- Az a művészi neve. A valódi nevét még nem ismerem.

- Kár pedig. Ismerned kellene.

- Vajjon mért? - mondá könnyű zavarral, egy kissé hebegve, Sándor.

- Azért, mert az egyik kasznárodnak a leánya, és Cardmann Elvirának hívják.

Sándor majdnem leejtette a gukkerját.

- Kasznáromnak?

- Igen hát. A kasznárodnak.

- No lám... és honnét tudod te azt?

- Tegnapelőtt láttam őket otthon a tiszt lakban, egy holdvilágos esti séta alkalmával...

- No lám... mire nem jók néha a poéták és a holdvilágos esték... sziszegte a fogai között Sándor.

- Lám... talán nincs ínyedre.

- Hogyne volna, a mennykőbe? Csak az nincs ínyemre, hogy én ezt a Cardmannt rövid úton elcsaptam.

- A!?

Döme fordult vissza újból, meghökkenve, Sándor felé.

- El ám...

- És miért?

- Ugy látszik a kisasszony kiképeztetése sok pénzbe került, s az öreg onnét vette - ahol találta.

- Sikasztott?...

- Olyanformán...

(Ezért köszönt hát olyan fitymálva az öreg?!)

- Nos, és te megtetted ellene a törvényes lépéseket?

- Még nem.

- Mire vársz?

- Majd előbb a leányánál teszem meg a törvénytelen lépéseket.

Döme elsápadt.

- Csak nem merészkedel?...

- Mi tetszik? - meredt rá Sándor.

Döme elhallgatott. Csaknem elárulta magát...

Felvonás után kimentek. A buffet-ben Lajossal találkoztak.

- Isteni... fölséges... dicső! Belé vagyok bolondulva...

- Te is?

- Mindenki testvér, mindenki...

- De első sorban mi?!

- He?

- Igen, mi hárman - mondá cinikusan Sándor. - Nem is jogtalanul, hiszen csatárdi termék... hát a «terra natalis» szeretete hozza magával...

- Az ördögbe is! - mond Lajos, - és ti most figyelmeztettek engem erre?

Sándor boszusan fordult el.

- Döme földözte fel...

- Én is csak tegnapelőtt este...

- Hallottam... s ott volt az orrunk előtt.

- No semmi! - mond Sándor. - Döme fölfedezte. Éljen Columbus...

- Én majd birtokomba veszem, mint spanyol Ferdinánd...

- És ki lesz az az Amerigó Vespucci, akitől a nevét fogja venni? - veti oda éllel Sándor.

- He? Mi?

Ezt mind a két testvér kérdezte.

- No, - ugymond Sándor - amint látom: a szándékaink a lehető legtisztességesebbek.

A testvérek nem feleltek. Döme homlokán sötét felhő volt... Lajos mosolyogva, csaknem bucsú nélkül vált el... Sándor pedig füttyörszve ment le a vesztibülbe, ami nála a cinikus lelki egyensúly megzavarásának biztos jele volt.

Döme maga maradt. Egy színházi szolga által bizományost hívatott, s annak egy névjegyre írt utasítást s pénzt adott át.

Azzal visszament a páholyba, ahol Niki grófot találta.

Niki éppen a harmadik felvonás nagy bevonulási indulójának tapsolt.

- Megverekedtél, Niki?

- Meg.

- Feküsznek?

- Az egyik hanyatt. A másik hason. Vagy két hétig.

- Tibi?

- Az orrán. Mellén.

- Apolló?

- A hátán.

- Prosit.

- Ezt ti is megkaphattátok volna.

- Ho hó!

- Na ja. Hanem titeket egymásra bízlak.

- Hogy-hogy?

- Majd összeszabdaltjátok ti egymást hárman.

- Niki!

- Na ja.

- És ugyan miért?

- Miért? Most jövök az Elvira öltözőjéből. Két rettenetes bukét van az asztalán. Egyiket a Lajos küldte, másikat a Sándor. A foyerben pedig egy bizományossal találkoztam, aki egy ötvenessel a zsebében s a te fél-öles vizitkártyáddal szaladt kifelé. Bizonyosan az rendeli meg a harmadik bukétot.

Döme lángvörös arczczal temetkezett a gukker fekete bástyája mögé. Ennek a Nikinek átkozott éles szeme van.

Bent az öltözőben pedig Elvira gúnyos mosollyal nézegette a két bukétot.

- Egy hiányzik még...

Az ajtón kopogás hallatszott. A bizományos egy kocsikerék nagyságú virágbokrétát hozott.

- Itt a harmadik is...

Azzal sorba állítva azt is, sziszegé fogai között:

- Jertek, jertek báránykáim... majd megfizettetek benneteket - az édes apámért.

Azzal fellökte mind a hármát, s ment ki a színpadra...

A nézőtéren pedig bolondul tapsolt neki a színház három különböző sarkából - a három Csatárdy testvér.

XI.

Elvira a Hungáriában lakott, az első emeleten - huszonharmadik szám alatt. Két, Dunára nyíló szobája volt, meg egy előszobája.

Tíz óra volt, - de a szép nő még öltözetlenül, lebontott sátorhajjal, egy könnyű selyem-foulard burnuszba burkolódzva hevert egy long-chaisen. Egy cigaretta volt a fogai között, s félig lehunytt szemei a Dunára nyíló ablakok felé tekintettek.

Megnyomta a villamos csengetyűt.

- Anette! Öltöztessen.

Anette egy fitos orrú szőke, nagy hévvel és szakértelemmel kezdett hozzá. Azonközben nem állt meg a szája.

- Fogadunk ma?

- Hát mért ne fogadnánk?

- Vannak új ismeretségeink?

- Hogyne volnának?

Mert tudnunk kell, hogy Anette több, mint gouvernante, - rokona Elvirának, vele nőtt fel Csatárdon, s együtt kínlódta át vele a tanulás hosszú és keserves vándor-éveit. A publikum előtt alázatos, vagy peczkes, hallgatag vagy beszédes társalkodónő volt, amint épen a körülmények kívánták, urnőjével szemben soi-disant respektussal telve - de négy szemközt unokatestvér volt, ki az öreg Cardmannról csak per «az apánk» beszélt, s maga kezelte a közös kasszát s küldözte «haza» a szükséges segítséget.

- Nem kaptunk levelet hazulról?

- De igen, - mondá Anette. - Végleg elcsaptak «bennünket».

- Hm - mondá keserűen harapva össze piros ajkait Elvira - majd megbánják még... Hova költözik a papa?

- Még nem tudja. Nagyváradon keresett lakást, de mióta királyi tábla van Váradon, azóta szegény ember csak a Dudek-házban lakhatik.

- De nem szegény! - pattant föl villámló szemekkel Elvira - ha mondom, hogy nem szegény! kincsekbe fürösztöm, ha kell... aranynyal rakom ki a lakását.

- Bolond beszéd - pattant ki Anette. - Épen ezt nem akarja az apánk. Sikkasztásról suttognak - és te fényes életmódra akarod szorítani? No, épen elég volna, hogy a világ nyelvére kerüljön.

- Igazad van... Csak játszsza hát a szegény embert, amíg meg nem unja.

Anette a hullámos, földet érő holló-hajat vette a kezébe.

- Mutattak be valakit tegnap este?

- Igen. A színpadon Csatárdy Lajost, az öltözőben Csatárdy Dömét és itt lent, a vacsora alkalmával Csatárdy Sándort.

- Ej ha... egyenkint, és nem egyszerre.

- Egyenkint... És ma egyenkint is fognak meglátogatni.

- Szép lesz... Mikor?

- Lajos tizenkettőkor jön. Döme fél egykor - Sándor egy órákor. Vele megyek ebédelni.
- Már is?
- Már is. Ezekkel az urakkal hamarosan szeretnék végezni.
- Azaz?
- Kitekerni a nyakukat! - pattan fel villámló szemekkel Elvira.
- Én is csavarok egyet a nyakukon, ha kell - mondá önelégülten Anette. - Hozhatom a reggelit?
- Igen... reggelizzél velem.

Néhány percz múlva párologó theás-csészékkel megrakott tálczát hozott be Anette. A tálczán egy levél volt.

Az «apánk» írása.

- Hamar... ide... ó, édes jó apám...

Azzal sietve tépte föl a levelet, s mohón futotta át öregbetűs sorait.

- Hangosan olvasd... hangosan... hadd hallom én is, egyszerre, egyszeriben!

Elvira szemeit törülgetve kezdé újra a levelet.

«Édes gyermekeim!

Szomorú napokat élek...»

Elvira szemeiben meggyült a köny. Nem látott olvasni... Anette kikapta kezéből a levelet, és erőltetett hidegséggel folytatá:

«Beköszöntöttek hozzám a szívfájdalom napjai. Mióta édes anyátokat elvesztettük, ti voltatok minden örömeim... ti töletek is el kellett válnom. Elhívott tőlem a hivatás, meg a jövő kenyérkeresetének gondja.»

- Szegény, szegény édes apám - zokogta csendesen Elvira.

«Az uraság gögje és szűkkeblűsége napról-napra szűkebbre szorította megélhetésemet, a melytől a tietek is függött. Nem tekintettem áldozatot. Odaadtam mindenemet.»

Elvira leborult az asztalra. Anette is megtörülte szemeit.

«Mikor már semmim sem volt, s ti a kiképzés fél-útján voltatok: odadoztam jövőtökért a lelkemet is... Hozzányúltam az uradalom pénzéhez, éveken át abból fedeztettem neveltetétek költségeit.»

- El ne feledd elégetni ezt a levelet... - mondá tompa hangon Elvira.

- Elégetem...

- Mások lelkét fogja az a láng égetni, ne félj... de folytasd!

Anette újra megtörülte a szemeit s folytatá:

«Évek során át sikerült palástolgatnom a hiányt, mert különösen az öreg méltóságos úr életének utolsó éveiben folyt rendetlen gazdálkodás és összevisszaság mellett lehetséges volt... de mihelyt az öreg meghalt, s amire számítottam: a hosszadalmas örökösödési eljárás nem következett be, hanem mindenki nagy bámulatára a testvérek teljes megegyezésével ért gyors véget: így elvesztettem azt a haladékot, amely alatt a hiányt visszapótolni reméltem.»

- Ó, hogy akkor még szegény voltam!

- Ha gazdagok lettünk volna is: hiába, mikor az öreg olyan makacsul titkolt mindent előttünk!?

S folytatá:

«Hirtelen leptek meg és számoltattak le.

Ez volt a végcsapás. - Elcsaptak, mint a rossz kutyát. Távozásod napján hivattak a számtartóhoz, s ma már földél nélkül vagyok.

A dolog még függőben van. - Most hozzád menekülni ősz hajam büszkesége tiltja. Elfogadni bármit is - tilt a látszat, a külső tisztesség megőrzése. De ha ez a damokleskard még sokáig a fejem fölött lebeg, a bectelenség korbácsát villogtatva és suhogtatva fejem fölött, beléörülök!»

- Szegény apám... szegény apám...

«Addig is, míg vigasztalóbb dolgot írhatok, vagy személyesen fölkereshetlek: áldjon Isten. Menj, ahová jónak látod: de én, aki itt születtem és éltem, én, még a bectelenség fenyegető rémével szemben is, itt megmaradok, s innét, mielőtt a dolog rendezve nincs, gyáván megfutni nem fogok.

Ég áldjon, ölel szerető apátok - Cardmann.»

Anette vidorságát elvesztve, megsemmisülten rogyott a divánra.

Elvira pedig száraz, villámló szemekkel emelkedett fel helyéről.

- No jó... Ha te leroskadsz, majd megállok, majd cselekszem én!

S a reggelit félrelökve, a másik szoba felé tartott.

E pillanatban jelentette egy pinczér a Csatárdy Lajos látogatását. Künn tizenkettőt vert az óra.

- Csak hadd jöjjön!

S azzal átlépett a szalonba.

Mihelyt átlépte a küszöböt - mintha a szinpadra lépett volna. A művésznő uralkodott a szenvedő leányon. Arcza ragyogó mosolyban pompázott, homloka büszkén emelkedett fel, - egész lénye uralkodói jelleget öltött. Cardmann Elvirát ott hagyta, a sírdogáló Annettevel. A szalonba Cardi Elvira lépett, a művésznő.

Csatárdy Lajos belépett.

Az elegáns világfi hódító mosolya ült arczán. A legválasztékosabban volt öltözve, s kezében egy tribünjegyet hozott a délutáni lóversenyre.

- Nem engedhetem, hogy egy ilyen fejedelmi szépség ott, a tuczat-nép között üljön. Ott kell helyet foglalnia - közöttünk!

Közöttünk!

Elvira arczán büszke mosoly ült. Helyet mutatott vendégének, s hanyagul féloldalt dőlve, szemeiből egy egész tűzárt bocsátott az amugy is izgatott Lajos felé.

- Imádom a sportot...

- Nemes ízlés...

- S imádom a sportsmeneket. Azt pedig, aki engem toporzékoló tiszta vérű paripákon, mint a sportünnepek királynőjét tudna tovaröpíteni - imádnám mindenek felett!

- Csak azt engedje meg, felelt villámló szemekkel Lajos, hogy imádjam. Hogy királynőjévé s irigyelt hölgyévé teszem a turfnek, arra esküszöm!

Ez az úr rohamlépésben vágatott, mint a versenyparipák szoktak. De nem csoda, mikor «ez a kisasszony» olyan világosan startol és oly félreérthetetlen praecisióval tűzte ki - a finish-t.

Abban egyeztek meg, hogy két órakor Lajos ötös-fogattal jön érte, amelyet még addig össze is kell állítani.

De előteremti, ha százezer forintjába kerül is! Becsületszávéra igéri, hogy érte jó s azt egy Csatárdy meg nem szegte soha.

Az előszobában csaknem összeütközött Dömével.

- Te gyerek, te is itt vagy?

- Amint látod.

- Aztán mit keressz te itt?

- Boldogságot.

- Vigyázz, mert ez - a legdrágább fajtájúból való.

- Majd csak megszerzem az árát.

- Ugyan. És hol, ha szabad kérdeznem?

- Ahol te.

- A turfon?

- Nem a szerencse útján.

- Te Döme... emlékszel arra a képre, a kastélyunk smoking-roomjában, amelyen egy vágató lovag egy lebegő nőalak után vágat, s nem látja meg az örvényt, amelybe hullani fog?

- Emlékszem, és nagyon csodálom, hogy ez az intőjel téged nem óv a következményektől.

- Hogy-hogy?

- Hát hiszen - hármunk közül a lovas - te vagy?

- Ah?

- No igen... a Pegazusnak szárnya is van... Adieu!

Ezzel a kitárt ajtón át Elvira szalonjába lépett, mialatt Lajos boszúsan sietett le a lépcsőn.

Elvira erre az alkalomra poétikusan ábrándos arcot öltött. A kihívó, büszke mosoly eltűnt arczáról, helyette ábrándos föllegek ültek vonásain, s már a megszólítás hangjában volt valami zengőn romantikus.

- Isten hozta... De poézisa már megelőzte.

- Hogy-hogy?

- No nézze. A mai Fővárosi Lapokban egy gyönyörű költeménye van.

- Hogyan? Nagysád verseket olvas?

- Nem verseket - hanem némely verset elolvasok. Ez a szellemi táplálékom. Ez egészíti ki gyakran kimerült lelkemet. A költészetben találok fel azt, a minek létét a zene sejteti velem.

- Költői lélek.

- Lehet, hogy az vagyok. Bizonyynyal megértem és átérzem a költészetet. A szebb szövegek lelkembe hatnak. Az igazabb drámai helyeknél sírok, néhol alig bírok énekelni. Tegnap is csaknem elejtettem a sírbolti záróduót.

- Vajjon mire gondolt akkor?

- Egy költeményre, amely szüntelen a fülemben cseng, amelyre zenét is komponáltam. Mert ha egy-egy lelkembe vágó strófát találok valahol, az addig ringatódzik ott, míg befonja magát, mint a selyembogár, valami melódia köntösébe; ezzel is így vagyok.

- És milyen vers az, ha szabad tudnom.

- Hallgassa meg!

Azzal könnyedén felugorva, zongorájához szaladt, leült, énekelni kezdett s kísérte énekét.

A dal varázshangon volt intonálva s csodaszépen reszketett át a szoba illatos levegőjén.

Ez a dal volt:

Csillag ha volnál,
Tenger ha volnék:
Sugáridat mind
Elrabolnám.
S hordanám őket.
Mint diadémot,
Hullámaimnak
Hűs homlokán.

Döme vérvörös lett. Minden vére az arczába szökött. Aztán meg halott-halványnyá sápadt. Minden vére visszatért a szívébe.

Az ő költeménye volt. Egy régi dal, ifjúsága első hajnal-korából, az ábránd ama derengő világa mellett alkotva, amelynek még csak ködben elmosódó eszményképei vannak, de még nincs - Elvirája.

A művésznő egy halk záróakkorddal fejezte be a dalt, s fölállt. - Döme hozzá sietett.

- Ó, mily másképp hangzanék e dal, ha...

- Ha?

- Ha ma írnám...

Elvira reá emelte ragyogó szemeit.

- Neked.

Elvira végigsimítja a homlokát.

- Ah... szép álmom... nem lehet.

- Miért? tört ki lázasan Döme. Nem szeretlek-e én oly örülten, oly lángolón, mint csak ideált szerettek valaha? Nem tehetlek én enyémmé - ha akarod?

- Ah - dicső szép álmom! - rebegé maga elé meredve Elvira. - Gyermekkorom szép álma... A világ egy félreeső zugában... egy kis rózsás kert közepén... ott a bérczoldalban, a szülőföld csöndes fái alatt... egy szerető szívvel örökre egyesülve lenni... így ringani az idők csöndes hullámain... Nem félve véstől, nem tartva szirttől, nem remegve, hogy örvénybe merül a hajónk...

- Elvira... hallgass meg.

A szoborszerű alak, márvány arczával, álmatag szemeivel, folytatá:

- Ez... ez volna az életem álma... a nyugalom... az édes boldogság... De...

- De?

- Nem lehet!

S végig simítá homlokát, mintha az álom ködképeit akarná onnét elkergetni.

- Miért? Van-e lehetetlenség, ha én akarom?

- Van...

- És mi az?

- Egy eskü... egy fogadás.

- Mily eskü?

- Nem szeretni soha azok közül egyet sem, akik atyámat meggyalázták - vagy meg akarják gyalázni.

- Ugy hát még semmi sincs elveszve!

- Ah!

E perczen Anette, névjegytálczával, látogatót jelentett be. Döme fölkel.

- Megyek.

- Ó... már is?

- Megyek... de visszatérek!

Elvira forrón szorította meg Döme kezét. Az pedig repült ki az ajtón. Csaknem földöntötte az előszobában Sándort, aki a felöltőjét tette le.

- Hohó... Hova repül a Pegazus?

Döme sóbálványnya meredt. Hát ez is?

Tudniillik ő lévén a látogató-kapocs a Lajos és Sándor vizitje között, ő látta legelőször, hogy az egész testvér-triász érdekelve van.

De szellemi győzelmének s poétai sikerének titkos öntudatában nyugodt felsőbbiséggel felelt.

- Repül... de az ég felé.

- No lassabban... egyelőre az emeletről le, a sáros, prózai életbe.

- Ott is szárnyakon lebegek, mert...

- Mert?

- A boldogságnak szárnyai vannak.

S azzal ragyogó mosolylyal sietett ki az előszobából.

Sándor gondolkozóba ejtve nézett utána.

- Ez a gyerek, úgy látszik, mélyebben harapott a horogba, mintsem kíváncsi.

Azzal indult befelé.

- Egy kis drasztikus kúra majd kigyógyítja.

Belépett. - Elvira souverain-t megillető mélységes bókkal és meghajlással fogadta.

- Hogyan? Istennő! Hát mi szerepet cseréltünk?

- Mennyiben? kérdé helyet mutatva Elvira.

- Annyiban, hogy a hódolat itt kizárólag - engem illet.
  - Földesuram és parancsolómmal állok szemben.
  - Ah... ah! El ezzel a színpadi fogással. A szép Elvirával áll szemben alázatos jobbágya.
  - Igen - mond pajzánul Elvira, - aki úrrá akar lenni a «szép Elvira» fölött.
  - Miért tagadjam?
  - No lássa, - mondá Elvira fehér kezét Sándor karjára téve, - szeretem az őszinte szót. Tehát meg akar hódítani?
  - Lelkem egész erejével.
  - S ha én ellenállok?
  - Minő talizmánra támaszkodva?
- Elvira szívére tette a kezét.
- A szívére? Tán csak nem azt akarja ezzel mondani, hogy a szíve már nem szabad?
  - Ki tudja?
  - Csak nem ez a... poéta zavarja meg ennek az okos főnek és gyémánt szívnek az egyensúlyát?
  - Rajongok a költészetért...
  - Én meg a művészetért!
  - Mondja inkább, a művészekért.
  - Nem... legfeljebb a művésznőkért, s még itt is csak egyes számban szólva: egy művésznőért.
  - Egyért, igen. S ez az egy kétségkívül én vagyok?
- Sándor felelet helyett megfogta mind a két kezével az Elvira puha, fehér kezét, s megszorította. Az a kis kéz forró volt, mint a parázs.
- Hm - gondolta magában, - én szítottam fel ezt a tüzet, vagy más?
- Elvira, mintha kitalálta volna a gondolatát, sietve visszahúzta a kezét.
- Mért vonja a kezét tőlem?
  - Semmi joga hozzá.
  - És hogy szerezzek hozzá jogot?
  - Kitartással.
- (Ez kétértelmű! - gondolá Sándor - de mindegy. Majd megértjük egymást!)
- Kitartó leszek.
  - Tehát: lovagommá esküszik föl. S ha én visszautasítom?
  - Nem fogja tenni.
  - Vajjon? s miért nem?
  - Nem lesz hozzá - szíve... sokkal jobban szereti az - atyját.
- Elvira szemei elborultak. Ajkaiba harapott, szemei lassankint megnedvesültek.
- Ön tehát elhatározta, hogy irgalmatlan lesz hozzá?

- Irgalomért - irgalom. Ó, szép Elvira, én hideg, számító, praktikus ember vagyok. Teszek, hogy tégy... Tudom, hogy minden áldozatnak nagy ára van.

- Szabja meg.

- Meghallgat?

- Talán...

- Jó. És mivel bizonyítja ezt?

- Nyújtson baráti jobbot, Csatárdy. Ha ön szereti ezt a homlokot fölemelve, ezt az arcot derülten, - ezt a hangot vidáman csengve, művészetem mindkét szárnyát teljesen kifejtve tudni - úgy barátom lesz.

Sándor fejébe érezte tódulni a vért. A financier számadásain keresztet húzott a villámló tekintet, a pihegő kebel, a hóarczon átizzó pir s a félig nyílt ajkak elhódító mosolya.

Elvira felé hajolt s reszkető hangon, csaknem sűgva kérdezte:

- S mikor láthatom megint?

Elvira szintúgy felelt:

- Holnap este, ha...

- Ha?

- Mint jó barátot látom - s nem mint ellenséget.

- Ugy érti, hogy ártalmatlanná téve?

- Ugy!

- Méregfogak nélkül?

- Azok nélkül - felelt hirtelen fölegyenesedve Elvira. - Azok nélkül, vagy -

- Vagy?

- Soha...

- Teringettét! - mond Sándor, egy kissé visszanyerve önuralmát, - milyen művészi föllendülés! - No jó... tehát holnap.

- Holnap... és hogyan?

- Kezébe adom az ismert ügyben - minden fegyveremet.

Arra fölkel s elindult.

- S most hova megy?

- A fivéremmel van még egy kis eligazítani valóm - az apai örökség ügyében.

Elvira felsóhajtott.

- Az apai örökség... Szegény apám!

- Jó. Csendesüljön... Ezért a szép ajkért - mindenre képes vagyok!

S udvariasan köszönve - távozott.

Elvira a tehetetlen düh fojtott hangjával rogyott a kerevetre.

Anette lábujjhegyen lopódzott be.

- Elment?

Azzal Elvirához sietett; fölemelte.

- Mit tettél? Mért játszol a tűzzel?

- Meg kellett neki ígérenem - hiszen tudod!

- Ejh! - Elviszszük apánkat magunkkal.

- Hiszen tudod, milyen makacs, hogy nem jó, még ha kényszerítjük sem?

S csipkekendőjét darabokra tépve hajította a kandalló felé.

Ebben a perczen a pinczér egy levelet hozott be. Nagy, pecsétetes levél volt.

- Bizonyosan a szerződtesési ajánlat, - mond Anette, átvenén a levelet.

- Akkor dobd félre.

- Hátha nem? Nézzük csak?

S felbontotta nagy nyugalommal.

Amint belétekintett - a legnagyobb meglepetettség kiáltásával tántorodott hátra.

- Mi az? - kiáltá Elvira megdöbbenve.

- Olvasd!

Elvira mohón kapta ki Anette kezéből a levelet. Egy pecsétetes okmány volt benne. Egy nyilatkozat.

Remegve futotta át a nagybetűs sorait.

«Ezennel kijelentem, hogy a Cardmann J. kasznár úr felügyelete alatt álló pénztárból saját használatomra vettem ki a hiányzó pénzüsszegeket, melyek elszámolása tekintetében tehát a felelősséget magamra vállalom.

Bpest, 18.. okt. 25.

Vörös-csatárdi Csatárdy Döme.»

Elvira meredt szemekkel bámult maga elé.

- Majd gépiesen nyújtotta az iratot Anettenak, félhalkan suttogva maga elé:

- Ez a fiú megérdemelné, hogy szeressem, ha... - s itt szemei felvillámlottak - ha nem gyűlöl-ném mind a hármát olyan véghetetlenül.

XII.

A kaszinó termei teljes fényárban úsznak. Nagy és zajos a társaság.

Lóversenynap van s ilyenkor minden teremben vannak. Még az olvasóban is.

A társalgóteremben Csátárdy Lajos beszélget a Tibi volt segédeivel, a kik váltig magyarázták, hogy a Niki gróffal maga az öreg ördög sem bír.

Eközben Sándor érkezett meg. - Gyanutlanul fogott kezét Lajossal s társaival, s csak kis vártatva kezdte faggatni Lajost, ha nem látta-e Dömét?

Lajos feszengett, mint a ki nem szeret felelni.

- Láttam...

- Hol?

Lajos úgy tett, mintha nem hallaná. Sándor a többiekhez fordult.

- Nem láttátok Dömét?

- Barátom, - mond az egyik, - ha Dömét a kaszinóban keresed - csak az olvasóterembe menj. Vagy ott találod - vagy sehol.

Sándor karonfogta Lajost, s vitte magával az olvasóterem felé.

- Hová czipelsz? Mit akarsz velem?

- Csak te jere. Egyszer már együtt is kell lennünk...

- Hiszen tegnap voltunk együtt a közjegyzőnél.

Ezalatt a terembe értek. Döme egy mellékasztal mellett ült, a Saturday Review-be temetkezve.

- Tehát megtalálunk valahára!

Döme kedvetlenül tekintett föl. Fülige vörösödött, mintha a bűntudat bántotta volna. Vajjon tudják már? Az lehetetlen.

Nyugodtságot erőltetett tehát, s komoly arczczal nyújtott nekik kezét.

Egyedül voltak az olvasóteremben, beszélgethettek fesztelenül.

- Előbb egyenként - most együtt van szerencsém. Szép.

Sándor és Lajos egymásra tekintettek.

- Hát te is ott voltál?

Döme felelt Lajos helyett:

- Igen. Ő volt az első szám.

- S úgy látszik, hogy te is ott voltál?

Megint Döme felelt:

- Mint numeró három.

- Jó, - mond Sándor. - S kettőnk közt a numeró kettő te voltál.

- Én.

- Nos hát, uraim, mire fog ez vezetni? A «Messinai ara» tragédiáját fogjuk eljátszani?

- Ahhoz sokan vagyunk! - mondá Döme, - a messinai aráért csak két fivér versenyez.
  - Mi pedig hárman vagyunk! - vágott közbe Lajos.
  - Annál nagyobb a komplikáció, - felelt egy karosszékbe vetve magát Sándor.
  - És ti csak azért jöttetek ide, engem a «Saturday Review» tanulmányozásában zavarni, hogy ezt nekem elmondjátok?
  - Ezt, és még egyetmást, - mondá Sándor. - Beszéljünk komolyan.
  - Tessék - mondá mind a kettő.
  - Tehát én, mint a család feje -
  - Te, Sándor? Mióta lettél az apánk?
  - Majoresco lettem - s én fizetem az apanagetokat.
  - Szerződéses egyezség utján, amely neked is előnyöket biztosít, - mond Döme.
  - De nem ad jogot semmiféle gyámkodásra, - veti oda Lajos.
  - No jó, - mondá Sándor, - hát ne gyámnokoskodjunk egymás fölött, hanem meditáljunk józan észszel.
  - Meditáljunk.
  - Hová fog ez vezetni?
- Egy perczig hallgattak mind a hárman. Ujra Sándor szólalt meg.
- Mi lesz ebből?
- Ujra mély hallgatás.
- Egyikünknek engedni kell.
  - Már úgy érted, - mondá Lajos, - hogy a prédát egyikünknek kell odaengedni?
  - Azaz, hogy kettőnek kell lemondani, - igazítja ki Sándor.
  - Jó. Hát csak mondjátok le.
  - Mi ketten? Én meg Döme?
  - Igen. - Nektek úgy sincsen kilátástok.
- Lajos Dömére nézett, aki hallgatag szemlélője volt mindeddig a jelenetnek.
- Hallod, Döme? Nekünk nincsen kilátásunk?
  - Ne szövetkezzetek ellenem, - kiáltá Sándor. - Ha most csak ketten volnátok, egymással veszekednétek.
  - Meglehet. Habár nem tudom: van-e Dömének veszekedő kedve?
- Döme még mindig hallgatott.
- Lajos! - mondá fölkelve Sándor, - nem a testvérhez beszélek - a gentlemanhez fordulok. Ha egyik gavallér látja, hogy a másiknak több a chance-sza...
  - Akkor harczra kél.
  - Lajos!
  - No aztán meg nagy kérdés, hogy kinek van több chance-sza?

- Annak, aki jobban győzi pénzzel. S az én vagyok.

- Hohó, bankár úr. A turf van olyan jó aranybánya, mint a spekuláció.

Döme gúnyos mosolylyal nézett mind a kettőre. - Ez kihozta a flegmából a két testvért.

- Hát te mit bámulsz ránk ezzel a gúnyos mosolylyal. Tudod te, hogy mire fog ez vezetni?

Döme végre megszólalt.

- Tudom.

- Nos? Nos? - támadt rá mind a kettő.

- Testvérgyilkolásra.

Sándor és Lajos mint villámütésre hallgattak el s tekintettek egymásra.

- S mindezt - miért?

- Az igaz! - mond Sándor.

- Egy fizetett cselédünk leányáért, - mond Lajos.

- Okosan - mond Döme. - Hagyjátok is abba. Nektek ez derogál.

- De neked nem, ugy-e?

- Én csak poéta vagyok.

- Ötvenezer forint évi jövedelemmel.

- De a Csatárdy-nevet és címet viseled te is?

- Viselem, a magam módja szerint. Viselje mindenki úgy, ahogy neki tetszik. - Ne gyámno-
koskodjunk egymás fölött.

- Igaz, - mond a másik kettő, - ne gyámnokoskodjunk egymás fölött.

- Ámbár - mondá Lajos, - a Csatárdy-czímer közös kincs - arra vigyázni mindnyájunk közös
érdeke.

- Igaz! - hevült neki Sándor. - Ha azt egyik bemocskolja - akkor mind a hárman...

- És ha mind a hárman bemocskolják? - vágott közbe fagyosan Döme.

Megint mély hallgatás.

- Ejh, végre is, - fakadt ki boszúsan Lajos - hát mi lesz ennek a vége? Torkon ragadjuk egy-
mást és fojtogatni fogjuk egyik a másikat, mint a részeg hordárok!

- Vagy örök haraggal fumigálva megyünk el egymás mellett, az elegáns világ csúfjára? -
mondá Sándor.

- Vagy megverekszünk egymással, életre, halálra.

Halotti csend követte szavait. Sándor törte meg végre a hallgatást.

- Testvérek ne bolondozzunk... Vessünk véget ennek a históriának.

- Egyezzzünk ki, kettő mondjon le, a harmadik canter-ban fussa meg a versenypályát.

- Szóval, - mond Döme, - kezdjük újra a veszekedést, úgy, amint azt főntebb elhagytuk.

- De értsétek meg, szerencsétlenek, én turfkirálynővé teszem, fénynyel árasztom el, s ha kell:
egy milliót öntök a lábaihoz!

- Ej, ej, Lajos! mindezt ötvenezer forint évi jövedelemből?

- Bah! az az évi jövedelem. Épen elég a jockeymnak. Tegnap kétszázhetvenezer forintot nyertem a Saint-Leger fogadásokkal. Ma a handicappal nyerek egy fél milliót.

- No jó... nyerj... nem bánom: egy milliót! De nekem olyan eszköz van a birtokomban, a melylyel megtörném, még ha tisztább volna is a Montblanc havánál.

- Az is! - veté közbe Döme.

- Legyen. Annál szebb lesz a diadal.

- Bankár úr! Te a nürnbergi kinzó kamarával akarod kezdeni?

- Azzal kezdem, amivel nekem tetszik, de azzal fogom végezni, ami nektek nem tetszik: a diadallal.

- Ugy. És mi az a biztos jégtörő arcanum?

- Hát nincs a kezemben az apja?

- Fi donc... - mond Lajos - fi donc... Pudli-szagot érzek. Te a tisztességgel uzsoráskodol.

- Kiki a maga módja szerint.

- Jó, kiki a maga módja szerint. És te Döme, mit szólna te?

- Hálát adok az Istennek, hogy végre a józan útra tértetek.

- Hogy-hogy?

- Hát nem mondtátok ki épen most, hogy «kiki a maga módja szerint!»

- Nos? És?

- Ez a legokosabb, a legbölcsebb - mondhatnám: raisonnabilis megoldás. Kiki a maga módja szerint. Harcoljon, küzdjön, pályázzék mindenki lelke legteljesebb erejéből, egymást megbecsülve, mint gentlemanekhez illik, a lovagi forma szent szokásai szerint, békés baráti kezet szorítva a küzdelem előtt és után.

- Ez a gyerek jól beszél, - mond Lajos.

- Ez a gyerek jól beszél - mondá Sándor - de - tevé hozzá magában mormogva, - ez a gyerek úgy beszél, mint a ki biztos a maga dolga felől.

- És nem félsz te ezen a «nyílt versenyen» - mondá Lajos Dömének.

- Félni félhetek, de egy csöppet sem esem kétségbe!

- Vajjon miféle arcanuma lehet? - gondolá Sándor. - Jó, hogy holnap este eldől a győzelem.

- Tehát megállapodtunk ebben? - kérdé, kalapja után nyúlva Lajos.

- Én részemről megállapodtam, - mondá nyugodtan Sándor.

- Tehát áll! - fejezé be Döme, - a lovagi forma szent szokásai szerint, békés baráti kezet szorítva a küzdelem előtt - és után!

- Helyes!

Azzal elváltak egymástól, s mentek hárman - háromfelé.

De az elválásnál - egyik sem szorított kezet a másikkal.

XIII.

Tíz óra tájban kezd népesülni az opera környéke. A hajós-utczai kapunál pipázó kardalokok ülnek a padokon, vagy a ballet-növendékek csicseregnek Germania ropogó nyelvén. A kövér portás harsány hangon köszönti az érkező színházi notabilitásokat. - A zenészek ásítva vagy sóhajtva indulnak ama spelunka ajtaja felé, mely a mélyített zenekarba vezet. Nehányan a próba-táblát nézik, mások a levélszekrény rostélya mögött kutatnak. - A szűk előcsarnokban, melytől balra sötét lépcső vezet fel az intendaturához, másik egyenest a zenekarba, jobbra pedig egy szűk melléklépcső a színpadi couloirokra - egy keskeny asztal van, épen a próba-tábla alatt a fal mellé állítva.

Amellett ül egy pár ballerina, s kardalok s a szabadjegy-kérő lapokat töltik ki, hogy aztán a próba-tábla mellé akasztott pléhdobozba vessék, melynek oldalán sárgás-fehér betűkben virít, hogy «Szabadjegyek».

- Miből van ma próba? - kérdi egy nyújtózkodó kardalok a másikat.

- Tíz és félkor magánénekesek Lohengrin, a Sándorral, ugyanakkor Windsori, az asszonyok jelenetei Aggháznál, tizenegykor főpróba Hugonották, teljes díszlet, világítás, kar és néma-személyzet.

E színházi nyelven elmondott conduitlista élénk nem tetszést idézett fel, a nyújtózkodó úr még nem borotvált ábrázatán.

- Az ördög látott tizenegykor főpróbát. Megint három órakor megyünk haza.

- Üsse meg a mennykő. De hát a «berlini» primadonnának így tetszik.

- Nem berlini már, párisi.

- Lefizette már a vinculumot?

- Valaki lefizette helyette.

(Hja kérem ezekben a «körökben» igen alaposan vannak értesülve. Mi is okulhatunk belőle.)

Tizenegy óra felé a színpad tájéka is megelevenedik. Először a világosítók futkosnak, felgyújtva mindenütt a szükséges lámpákat, a suffiták alatt, a sugólyuk két oldalán, a kulisszák között, a rendezői asztal mellett s a háttérben és zsinórpadráson.

Ezalatt a zenekar petroleum-lámpáit is meggyújtják (a zenekar perhorrescálja az agyvelő-száritó és szemrontó gázt, s reflektoros petroleum-lámpákat használ), Ferencz, a zenekar saját külön totum-fac-ja, kirakja a rengeteg kóta-halomból a «stimmekeket», odakészíti a partitúra öt roppant kötetét a karnagyi emelvénnyel a pódiumának a baloldalára, feljebb csavarja a két lámpát, megnézi, ha a karnagyi pálcza ott van-e? S azzal meggyőződve, hogy minden a legteljesebb rendben van - re quasi bene gesta - eltávozik.

Az első sorok egyikében az intendáns ül, az igazgató-tanácsossal. Érdekes szőke feje gondolkodó arczkifejezéssel hajlik a báró felé, aki valamely fontos ügyről referál.

- Meglehet, hogy hiába próbálunk.

- Nincs még meg a végleges megállapodás?

- Ha a rekedtsége nem enged: elmarad a «Hugonották».

- S a jövő héten?

- Már Párisban kell lennie.

- Ugy készítsétek elő a grófnőt, hogy esetleg beugorhasson Valentineba, ha Cardi nem énekelhet.

Tehát viharfelhők a holnaputáni előadás egén!

Most sétál át a zúgó-zsongó kardalok-sereg közepette egy kerek arcú, kedves mosolyú ifjú nő, csupa vidámság és kellem. Menetközben üdvözet- vagy köszöntések viszonzásaképpen egy gyöngyöző halk énekfutamot vág ki, előízlelítőül a későbbi apród-áriához, melyet annyi művészettel énekel:

Jó urak! fogadjatok
Egy szíves jó napot!

A karnagy főlemeli botját, szétnéz, s bal kezét is kinyújtja, lebocsátja a pálcát, s a színház derengő félhomályában, a józan délelőtti hangulatban, megzendül a hugonotta-hymnus hatalmas harsona-hangja, a Luther magasztos harci éneke.

Ezalatt egy bérkocsi hajtott a hajós-utczai kapubejárás elé, s Elvira száll le belőle.

Arcza le van fátyolozva, nyaka háromszorosan beburkolva, szája elé zsebkendőt tart s szorosan fogja össze balkezeivel prêmes plüsburnuszát.

(Ezelőtt pár nappal még kendőt is alig akart venni a hűvös őszi éjszakában.)

A portás alázatos hajlongásai közt halad fel a színpadi lépcsőn.

De Nevers gróf tárja ki előtte udvariasan.

Túlról aggodalmas arcczal siet feléje a főrendező.

- Mehetünk, kedves nagysád? Mehetünk? (Megy-e a holnaputáni darab, vele a Valentine szerepében.)

Elvira fojtott hangon felel az ajkára szorított zsebkendő mögül:

- Még nem tudom. Még ma az orvosommal sem beszéltem. Egyelőre ma csak markirozok... Talán.

A főrendező visszatér a helyére. Ott összesúgnak körülötte a matadorok. Tíz kíváncsi arczoska nyomul feléje.

- Megy? Nem megy?

(A holnaputáni «Hugonották».)

A főrendező nyugodtan szól oda az ügyelőnek.

- Izenni kell a grófnőnek. Kéretjük szépen, jöjjön próbálni.

- De hiszen Cardi itt van? - rebesgetik körülötte bámulva.

A főrendező nyugodt, éles pillantással néz rájuk.

- Hja, én a vesékbe látok.

Azzal a Kiss Dezső füléhez hajolva, szól:

- Látom a szeméből, hogy utazni készül. Nem vagyunk mi Bugyiból valók!

Az ügyelő nevet, s int Raoulnek, hogy lépjen be.

Ezalatt Elvira izgatottan jár fel s alá a színpad óriási háttérében, mely fölött kordinák erdeje lebeg, mint egy óriás-hadsereg levegőben függő zászlai.

Egyre a bejárás felé pillantgat. Még senki. Nyugtalan pillantása elárulja, hogy nagyon vár valakit.

Eközben az intendáns is feljött a színpadra.

A rendező eléje megy. Halkan beszélgetnek.

- Itt van?

- Itt.

- Hát fog énekelni?

- Ő még nem tudja. Nem beszélt az orvosával, aztán meg, úgy látszik, türelmetlenül vár valakit.

- Honnan tudja, főrendező ur?

- Látom. Az én szemem...

- Jó, jó. De hát mit mond a maga éles szeme? Énekel holnapután, vagy nem?

- Semmi esetre. Fogadok akármibe, hogy holnap már nem lesz Budapesten.

- Jó, csak idején tudjuk meg. Végre is, nem tartozik vele, csak külön fölkerésemre, szivességből ígérte meg, - ha ugyan nem lesz rekedt.

- Az lesz.

- Hallotta?

- Nem. Láttam.

Elvira közben leült egy karos székbe, s le nem vette a szemét a bejárati ajtóról.

Azonközben elfeledkezett magáról, s leeresztve az ajkára szorított zsebkendőt, félhangon együtt énekl a karral azt a viharos, felujongó bordalt, melyet harsonák kísérnek.

Az ügyelő mögötte állt, s hűledezve megy a főrendezőhöz.

- Milyen gyönyörűen hangjánál van! Okvetlenül fellép.

- Igen Párisban. Nekünk: rekedt.

Ezalatt az apród is elénekelte azt a gyönyörű kis intrada-áriát, melyért rajongnak a coloratur-énekesnők, s Urbain egy csengő trillerrel végezte be. - A földszinten tapsoltak.

A próba-felvonás végéhez közelgett. E perczen a színpadra vezető ajtó megnyílt, Anette jelent meg a lépcsőn.

Elvira felpattant, s elébe futott. Megragadta mindkét kezét s odavonta magához. Sűgva kérdezte:

- Megvan?

Anette ugyanigy felelt:

- Meg.

- Beszélj.

- A tegnap elküldött express-levelünk megérkezett. Apánk megkapta. Sűrgönyileg felelt rá.

- S a sűrgöny?

- Itt van!

Elvira mohón ragadta ki Anette kezéből a feléje nyújtott sürgönyt s lázasan futotta végig.

«Áldjon meg az Isten, drága gyermekem. Megmentettél, anélkül, hogy elvesztél volna! Levelem megy. Ölel - apád.»

Elvira szemei megnedvesültek. Forró csókkal szorította ajkához a táviratot.

- Igazad van, szegény, édes, drága apám. Anélkül, hogy elvesztem volna!

S ezzel kis öklét a levegőben rázva, egy ismeretlen tájék felé, dühvel suttocta:

- Jaj nektek! Ezután jön a büntetés!

(A távolban állók összedugták a fejüket. Vajjon miért olyan dühös a primadonna?)

Anette közel hajolt hozzá.

- Nos?

- Rögtön haza megyünk, csomagolunk, s a délutáni orient-expressz-szel Párisba megyünk.

Anette összetette kezeit és felsóhajtott:

- Hála Istennek! Oda talán csak nem jönnek utánunk.

A Csatárdyakat értette.

Elvira pedig villámló pillantással nézett rá s félhangosan szólt:

- De épen remélem, hogy utánam fognak jönni!

S azzal felkapva uszályát, ajkára nyomva kendőjét, kisietett a szinpadí ajtón, lerohant a lépcsőn, felült várakozó bérkocsijába, s csak annyit kiáltott vissza a hajlongó portásnak csengő hangon:

- Nem énekelhetek. Rosszabbul vagyok. A légvonalatos szinpadon egészen berekedtem. Majd írok az intendáns úrnak!

S azzal elrobogott, Anette takargatta a kocsiban gondosan.

...Odabenn kezdeni akarták a második felvonást. Valoisi Margit s udvara már együtt voltak. Keresték Valentinet.

A főrendező harsányan kiáltott közbe:

- Kezdjük. Valentine nélkül megy addig, míg a grófnő megérkezik.

Mind ámulva néztek rá.

Eközben az intendáns boszús arczczal jött fel a nézőtérre.

- Nem énekel?

A rendező diadalmasan tekintett körül.

- Nem mondtam? Hja, az én szemem! - Ott benn zengett a női kar:

Ó, szép vidék!
Arany kalászos.

Elvira pedig indult Páris felé.

XIV.

A Boulevard de la Madeleine-en egy csüggeteg, levert alak halad. Körülötte Páris eleven zajgása, a Rue Royal felé robogva forduló, vagy a Boulevard Haussmann irányában vágató bérkocsik, magánfogatok, omnibuszok nem érdeklik. Ott terül el szemei előtt a Madeleine virágvásárja, gyönyörű csokraival, tündértarkaságú élő virágaival. Ügyet sem vet rája.

Ruházata nem a legtükéletesebb fashion. Mondhatnók: egy kissé megkopott. Járása sem olyan büszke, mint valamikor - mert hiszen ez az alak ismerősünk. Amint az Avenue de l'opérára ér, hirtelen fölveti tekintetét, egy alakot ismer meg, odasiet.

- Megálljon, John.

- Ah, mister Csatárdy...

- Régóta várom...

- Ej, ej, egészen megfeledkeztem róla, hogy ön rám várakozik!

Lajos, - mert ő az, - egy szűrő pillantást vet a szőlóra, s aztán folytatja:

- Sikerült önnek megnyernie Talber-t?

- Félig-meddig.

- Hogy-hogy, félig-meddig?

- Kevesli az összeget.

- Önök, jockeyk telhetetlenek...

- Ön, feledi, mister, - mond a jockeynek nevezett John, - hogy ez a kis «affaire» önnek egy millió frankot fog jövedelmezni.

- No, - és nem elég ennek a tizede önöknek? Hiszen önök még másfelé is fogadnak és sokat kockáztatnak?

- Igen... első sorban a nyakunkat és a becsületünket...

- Bah! ezen már túl vagyunk. Ezek a kifogások rendesen hosszú csűrés-csavarások kezdetei...

- Lássá, mister, azért lett volna jó egy privát, rejtett helyen értekezni.

- A viláért sem... az gyanút kelt. A leggyanútlanabb itt, egy tavaszi délelőtt, a hemzsegő tömeg között, Páris legnépesebb boulevardján.

- Amint önnek tetszik... Tehát?

- Tehát tudni akarom, hogy mit kívánnak?

John úr hunyorított a szemével.

- A negyedrészt.

- Kétszázötvenezer frankot?

- Marad önnek hétszázötvenezer. Tetszik?

- Nincs választásom. Elfogadom.

- No lássa mister, ez okos szó. S amellet még ön az, aki legkevesebbet kockáztat. Mi a nyakunkat törhetjük, s ha a dolog kisül...

- Ha kisül?...

- No, igen... ha kisül... Még ki is zárnak a gyepről mindörökre, vagy legalább három esztendőre... míg ön, mister, ép bőrrel menekül... Érti?

- Értem - mormogá fogai között Lajos. - Tehát áll... Ön visszatartja «Rugbyt». Stevenson pedig «Hephaistost», s «Alarcon» javára dolgozik.

- Ezt majd mi elintézzük a többiekkel. Csak bízza ránk.

- Jó. Megyek. Megkötöm a fogadásokat.

- S aztán... mister... valamelyes előleg?

- Ó igen. Amint ígértem. Itt van egy utalvány százezer frankra, a Crédit Lyonnais-hez.

- Ah. Köszönöm.

- Ugy vegye át azonban, John, hogy ez az utolsó százezer frank, amivel bírok, s hogy erre az utolsó kártyára tettem föl mindent, amim csak van.

- Nem vetünk vakot, ne féljen mister...

S a karjára veregetett Lajosnak, egészen familiárisan.

A büszke úr tűrte... hiszen, ha már czimboraságba keveredett ezekkel az «emberekkel», ezt a kis bizalmaskodást csak zsebre teheti!

...Azzal kalapját megbillentve köszönt, lehajtotta a kabátja gallérját, s füttyörészve ment az opera felé.

Gyönyörű tavaszi délelőtt volt. Amint lassan az opera impozáns palotája felé lépdelt, elvonult emlékezetében a lefolyt hat hónap rövid története... Mialatt szemei az opera palotájának óriási szárnyas paripáin s aranyozott quadrigáján függtek, mintha a levegőben alakok röpködtek volna a közelmúlt történetéből.

Az az ügyesen kieszelt hurok Elvira körül, amely az apja becsületének a révén fogta volna meg az aranyos madarat s a melyet valami gazember egy nagysándori vágással kettészelt, tönkretette. Mi volt? ki volt a diabolus rotae? Maig sem tudja. Mikor Elvira hirtelen távozása után, első dühében Sándor rögtön megbízta ügyvédjét, hogy tegyen fenyítő följelentést Cardmann ellen, sikkasztás miatt - egy este Sándor dült arczczal, haját tépve dühében, jelentette neki, hogy a terv semmivé lett. Az ügyvéd azt mondta, hogy a vád lehetetlen... Cardmann olyan okmányoknak van birtokában, amelyek minden lépést lehetetlenné tesznek.

Akkor ő magas, nagyúri grandezzával gúnyolta ki Sándort az ő «patkányfogó» systemájával. Nem így kell «istennőket» megejteni. Börziáner tempó, mely nem sült el s a manővrozót keveri csúnya hírbe.

Majd megmutatja ő, hogyan kell Elvirát meghódítani. A «Handicap» beütött. Egy félmillióval a zsebében - követte Elvirát Párisba.

Sándor pedig, ha csak arról volt szó, hogy pénzzel győzzön: sokkal erősebbnek hitte magát. Hitelt nyittatott magának a párisi Rotschild-házra még egy félmillióig, amennyit Bleichröder által szerzett hitele s a csatárdi birtok már amugy is megterhelt vállai megbirtak még; s a másik félmillióval az orient-expresszre ült.

Itt folyik most a félmillió «testvérharcz» gentryekhez méltó módon, Elvira körül, hat hónap óta, Párisban.

Elvirának gyönyörű kis tündérpalotája van a Monceau-park mellett. Remek fogata, fényes cselédsége.

Ez a Lajos félmilliója...

Vannak szikrázó brilliantjai, egy kétszázezer forintos revière-je, s olyan Worth-féle toilettejei, a melyeket egy francia divatkirálynő megírgyelne, minden föllépése alkalmával mesés virágajándék s óriási klakk, amely nem csupán a hivatalos színházi-bértapsolókra szorítkozik, hanem a társaság minden rétegéből van szép szóval, ígéretek, ajándékok, hitel vagy összeköttetés árán toborzva.

Ez a Sándor félmilliója...

Azonban, amint a hat hónap múlt, a tél elrepült, a hó olvadt: múlt a pénzerő, repültek a bankók és louisdorok, s elolvadt a két félmillió...

S így történt, hogy ezen a gyönyörű tavaszi délelőttön Lajos, a büszke sportsman, John úrral járkal a boulevardon, hogy tovább is sóhajthasson az után a légben repülő tündérszép asszonykép után, mely a csatárdi kastély dohányzó szobájában igézőleg megfestve függ a falon...

Amint az opera elé ér, a színlap előtt egy igen ismerős alakot lát ácsorogni.

Ruházata még teljesen elegáns, csak hogy gyalog jár. Épen a színlapot olvassa:

«Rentrée de Mademoiselle Elvire Cardi
Le Prophète...»

ennyit, a színlap nagybetűs részét, távolról is lehetett olvasni. Közelebb lépett, hogy a többit is olvashassa.

Ebben a perczben a másik alak megfordult. Szemeik találkoztak.

Sándor volt.

Hidegen fordultak el egymástól... Sándor ment jobbra, Lajos megállt a színlap előtt.

Félszemmel gúnyosan nézett a távozó után.

- Még mindig fennhordod az orrodát? Pedig még tartozol egy hónapi apanageommal?... No de megállj... A ma délutáni félmillióval legyűrlek!

Amaz pedig sietett a Lafayette-utczába, melynek végtelen hosszú egyenes vonala valahol a strassburgi pályaudvar hídjain vész el szem elől.

Végig halad az utczának, bankárok s főurak palotái által szegélyezett kezdetén. Ott ragyog mesés pompájú kertjével, melynek minden négyszögöle ezrekbe került, a komoly fönségű Rothschild-palota.

Sóhajtván néz föl rá. Egykor azt remélte, hogy a párját fogja fölépíteni, valahol a Boulevard des Italiensen...

Hja... ha az a pár fekete szem nem volna.

Micsoda bűvös boszorkány is ez a csodaszép teremtés! Hogy be tudja hálózni az ő éles, hidegen szemlélő, logikus bankár-eszét! Hogy rabjává tette, anélkül, hogy egy kéz- vagy homlok-csóknál egyebet rabolhatott volna tőle...

De mikor az a sátáni coquetteria mindig ígér... mindig ígér...

És ő ez ígéretek pókhálóiába kapaszkodva, szórja a pénzt, szórja... és bukik lefelé... egyre lefelé.

A Lafayette-utca 48-ik száma elé érve, melyen ez a büszke fölirat pompázik: «Hôtel du Monde» megáll, föltekint, s amint az egyik ablakon egy fejet lát kitekinteni, befordul a kapu alá s a szűk lépcsőkön halad fölfelé.

A második emeleten egy sötét kis előszobában megáll. Kopogtat.

- Lehet!

E biztató magyar szóra benyit. Egy félig öltözött úr van a szobában, aki éppen fésülködik. Az arcát sok budapesti ember ismeri: Afféle börzepakler, aki gyanúsabb ügyletek után szaladgál, de igen szépen megél belőle.

- Bocsánat, hogy zavarom.

- Ó nem tesz semmit... Az este a «Montagnes Russes»-ben mulattunk egy kicsit, aztán csak reggel felé kerültünk haza...

- Ej, ej... önből itt Párisban valóságos lump lesz. Mi?

- Az... igen... ha pénzem volna hozzá... apropos, Csatárdy úr...

- Lesz, ha ezt a manővert ügyesen keresztül viszi...

- Lesz... lesz!... de ahhoz is pénz kell, hogy keresztül vigyem. Lássa, a nagy részvénytársaság eszméje, mely a Duna hatalmas erejét akarja felhasználni villanyos motorok mozgatására s erőátvitelre, kezdetben - hála a reklám dühösen vert nagy dobjának - óriási szenzációt keltett. Kivált, mikor megtudták, hogy ön lancirozza az egészet.

- Nos... nos?...

- De alig alakultunk meg ideiglenesen, - alig fizették be az első részvény-rátát: egy pár részvényes utólag kezdett aggodalmaskodni.

- Meg kell őket nyugtatni...

- Hiszen, akit lehetett: megnyugtattam, de a többi pénzintézet kigyót-békát kiáltott és svindlit emlegetett. Erre a részvényesek szakértői nyilatkozatokat kívántak.

- Hiszen voltak szakértői nyilatkozataink! azokra építettük az aláírási felhívást! Ki is nyomattuk azokat a prospektusban!

- Ki... ki... de a kiabáló részvényesek már, mint mondják: meg nem fizetett szakértők nyilatkozatait akarják. Addig a második részletet be nem fizeti senki!

- S mennyire megy a második részlet, ha befizettetik!

- Egy millióra...

- Nos hát - fogadjanak más szakértőket. Válasszanak a kiabáló részvényesek.

- Már választottak.

- Nos? és?

- Azok még nem nyilatkoztak...

- Hát nyilatkozzanak.

- Ellenünkre?

- Isten őrizz. Javunkra.

- Hja... ahhoz sok pénz kell.

- Mennyi?

- Legalább százezer forint...

- No, még ennyit talán összeteremthetek. - Ma este megkapja - elutazik vele s negyvennyolcz óra alatt intézkedik. Hivatalos táviratot küld nekem, mint a részvény-társaság igazgatójának, s én itt finanszírozom a milliót. De ennek nyolcz nap alatt meg kell történnie... érti?

- Értem... ha...

- Ha?

- Ha, magyarul megmondva, nagyságos úr - tudom, hogy mi hasznom lesz belőle?

Sándor nyugtalanul fordult az ablak felé.

- Nos, mennyit kíván?

- Én? magam? nem sokat... De a többiek.

- Miféle többiek? - mond visszafordulva Sándor...

- Hát azok, akik kiabálni meg elhallgattatni segítenek, szóval, tollal, futkosással, tettel - a «közhangulat előidézői...» tetszik érteni, nagyságos úr.

- Értem. És mennyit kívánnak a «közhangulat» becsületes «előidézői?...»

- És föntartói... hát, felezni épen nem akarnak, de -

- De?

- Azt hiszik, hogy a negyedrészt joggal megilleti őket...

- Teringettét! - gondolá Sándor, - ezek tisztességes perczentre dolgoznak!

Választása azonban nem volt. Az egyik mérlegben ült az egész világ, hazája, finanszíri hírneve, tisztessége, eddigi eredményei - a másikon Elvira.

Sokkal messzebb ment már, mitsem haboznia lehetett volna. Hiszen a testvéreknek is tartozik már egy hónapi apanage-zsal?

Ez fájt neki, ez terhelte lelkét legjobban... Mindenkinek, bárkinek - csak ezeknek nem! S ez a kis «Duna-motor» operáció kiránthatja jó időre ebből a rettentően kellemetlen szituációból.

...Meg az Elvira szép szemeiért...

- Topp! felcsapok.

- Legyen. Hat órára kezében lesz az escomptált utalvány. Aztán nyargaljon hazafelé.

- Csókolom kezeit, nagyságos úr.

- Előbb azonban megyünk együtt a «Blagueur et Comp.» bankházhoz. Annak együtt feltárjuk és megmagyarázzuk a helyzetet, nehogy e nyolcz napig is hitel nélkül maradjak.

- De nagyságos úr... ha bátorokodnám mondani... kijelenteni... javasolni...

- Mit?

- Hogy az a... nevezett bankár... egy kicsit nagyon drága... aztán meg... hogy is mondjam csak? Tudja, amint mi szoktuk mondani, egy kicsit - sanda.

- Hm - mondá Sándor fülön elpirulva - azt hiszi, hogy maguk nem drágábbak és nem - sandábbak?... Mi?

A börzepakler elhallgatott. Tudta már, hányat ütött az óra?

Bevégezte öltözködését, fogta a csilinderét és ment Sándorral «Blagueur et Comp.» bankháza felé.

...Ezalatt a «Gare de Strassbourg» perronján egy halavány fiatal ember szállt ki az «Orient-express» egyik coupéjából.

Döme volt.

Csekély holmiját egy bérkocsira téve, hajtattott a Lafayette-utczán fölfelé.

A kocsisnak azt az utasítást adta, hogy álljon meg valamely «mérsékeltebb áru» szálló előtt. Az emberséges fiakker a «Hôtel du Monde» elé hajtott.

Ott aztán elhelyezték Dömét a második emeleten, épen a most eltávozott úrnak a tőszomszédságában.

Együtt voltak tehát ismét, mind a hárman.

XV.

Három nap múlva a Monceau-park melletti tündér-palotában, a diva illatos előszobájában, három úr várakozott.

Mindegyik külön sarokban ült. Az egyik, Lajos, az ablak melletti sarokba huzódott s lábait keresztbe rakva fütyörészett. - Sándor az ajtó melletti zugban ült, kezét zsebeibe dugva, nyakát gallérjába húzva, s mereven nézve a szőnyeg puha arabeszkjeit. - A harmadik, Döme, az előszoba legsötétebb zugába huzódott, félig elrejtve a szalon-bejárás nehéz függönyének fél szárnya által.

Az előszoba ablaka a parkra nyílt, melynek gesztenyefái most kezdtek virágzni, s vidám, fürgén ugrándozó gyermeksereg zajával volt tele. Néha-néha a langy, tavaszi szellő-lebbenés egy-egy illat-áradattal öntötte el a szobát. A jáczintok illata volt az, melyekből egy óriási csillag-alakú ágy épen az ablak alatt terült el.

Döme néha felsóhajtott. Fájt neki a virágillat.

Végre is kitört a tehetetlen düh Lajosból.

- A hét ördögbe is! meddig fogunk itt várakozni.

- Amig be nem bocsátanak - felelt flegmatice Sándor.

- Vagy amig ki nem utasítanak... - veté oda keserűen Döme.

- Ejnye, de meg vagy hunyászkodva! - tört ki Lajos, aki végre tárgyat talált céltalan és régen forralt dühének. - De letörték a szarvadat, mióta a legutóbbi plágiumodat olyan kegyetlenül kifütyülték a színpadon.

Döme sápadtan ugrott fel.

- Mit tetézed érdemetlen gyalázatomat még testvérietlen durvasággal? - Érezte a rongyhad, hogy a pénzem kifogyott, s jó későn láttam be, hogy nem a leghangosabb szájú előcsahosoknak, de az irodalom komolyabb elemeinek tetszéseért kellett volna küzdenem.

- Ha lett volna tehetséged...

- Elég zálog lett volna a nevem!

- Ahá! reczidivál az úrfi! A neve! - Hahotázott Sándor.

- Igazad van... - felelt keserűen ajkába harapva Döme. - Vagy lemondok végkép és kitépem szívemből ezt az ábrándot, vagy ha újra kezdeném: idegen név alatt kezdeném el s vergődném fel újra.

- Vagy buknál újra mélységesen és rémségesen, - szúrta közbe Lajos.

- Drága uram! - mond tompa hangon Döme - kiméljetelek, úgy, mint én kiméllek benneteket, s hagyjatok föl az ingerléssel, mert e pillanatban is olyan keserű, olyan gyilkos igazságokat tudnék, sőt kellene arczotokba vágni, amelyektől...

Nem folytatta. Szemei villogtak, mint a parázs, s Lajos és Sándor ajkaikba harapva fordultak el. Találva voltak.

- Különben abbanhagyom, most mindenk daczára, ha nem sokra becsüllek is, de jó anyánk emléke nevében, szeretlek benneteket, mert nem tagadhatom meg, nem fogom soha megtagadni a testvériség szent kötelékeit... Ez az utolsó minden ábrándjaim között... Ezt megtartom a sírig... Minek büntesselek vádakkal?... Eléggé meg vagyunk büntetve mindnyájan ezzel a

lealázó ácsorgással, amelyre bolond szenvedélyünk s egy szívtelen, hiú nő szeszélye kárhoztatott bennünket.

Alig hangzottak el ezek a keserű élel ejtett szavak, midőn a szalonba vezető ajtó selyem függőnyeinek mögött egy női hang csendült föl:

- Megbüntette? Elégge?... Soha!

Elvira rántotta föl idegesen a szárnyajtót s félrevetve az ajtófüggönyt, az előterem közepéig haladt.

A tavaszi nap betévedő sugara alakjára permetezte aranszínű gyöngyeit... Fejedelmi szép jelenség volt, fekete lovagló ruhában, karcsú, elragadó természetével, dús fürtjei fényes csilinder alá szorítva, kezei lovaglókéztyűk, kezébe aranygombos lovagló-vessző. Baljával hosszú ruháját fogta föl, mely alól, apró, szattyán-csizmás lábai kaczerán látszottak ki.

Arcán a harag bíbor-pirja, szemén a fensőbbiség érzetének büszke lángja égett. Végig mérte a három szánalmas alakot, kik megdöbbenve állottak, lebűvölve megragadó szépségétől - s megijesztve a bírői hang s megvető arczkifejezés által, mely azt kísérte.

- Megbüntette? Elégge? Önök? - ismétlé Elvira keserűn. - Önök? Soha! Ön, uram, - mondá szigorú arcczal Lajos felé fordulva, - a gögös olygarcha-család legidősbike, alig várta, hogy apjuk szegény szolgája, a nyomorult kasznár, ki legyen dobva hivatalából - ön rögtön kivette a hálót a szegénység révén s azt hitte, hogy most talán könnyebben vagyok megvásárolható!... Gyalázat!... Ön - szólt lesújtó tekintettel fordulva Sándor felé - ön meg szegény apámra a becstelenség bélyegét sietett volna rástütni, hogy aztán apjának a becsületeért hadd dobja majd oda saját becsületét a leány... Becstelenek voltak terveikben és szándékaikban mind a ketten!

Döme sápadt arcczal lépett elő... Mintha menteni akarná magát. Elvira megelőzte.

- Ön? Önnek nem volt elég furfangja ily messzeható tervekhez. Ön volt a három közül a legkevésbé agyafúrt.

- Elvira! - kiáltott az ifjú, még jobban elsápadva.

- Hallgasson, kérem... ön a hiúság révén akart volna megejteni... Igen, megejteni. Vagy jutott önnek valaha eszébe kezem után esengeni? Nőül venni?

Döme szótlanul fordult el.

- No lám, nemes úr, költői kedély! Szeretőnek jó lettem volna... arra alkalmas az urasági cseléd leánya... de feleségnek? fi donc. S ha elég bárgyú, elég buta, elég gonosz lettem volna, hogy odadobjam magamat a háromágú összeesküvésnek, hogy mint egyiknek megunt kedvese, holnap a másiknak, holnapután a harmadiknak a karjába vándoroljak: végül mint a szívesztett rongy, mint egy tövestül kitépott virág, levelenként elmorzsolva kerültem volna a megvettetés szeméjére, ahová az önök gúnykaczaja kísért volna s ahol olyan becstelenül görnyedhetnék, mint most én előttem - önök!

- De Elvira! - riadt rá Sándor s Lajos.

- Szót sem, uraim! Becstelenül... ez itt a helyes kifejezés. Vagy meri ön titkolni előttem, hogy a jockeyk megvesztegetése ügyében szoros vizsgálat folyik a klubban s az ön neve oly gyalázatosan kompromittálva van, hogy úri körökben többé nem mutathatja magát?

Lajos reszkető kézzel nyúlt kalapja után.

- S ön talán már a zsebében hordja azt a telegrammot, melyben tudatják önnel, hogy a budapesti rendőrség az ön egész Duna-motor szédelését leleplezte, maklerjeit elfogta, közhangulat-

csinálót zár alá tette, ha valami furfanggal személyét ki nem szabadítja: még köröztetését is el fogja rendelni? - Ugy, «nemes» uram! Előre most! fel az úri göggel! Hanem a szegény, elcsapott kasznár előtt meghajthatják a fejüket, mert az a sikkasztás, amelyért őt az öngyilkosságba kergetni készek voltak, - de a melynek ódiumát ez az úr, - s Dömére mutat, - elkápráztatott hiúságában magára vette - még sokratesi erény az önök viselt dolgaihoz képest! Adjó!

S azzal mérgesen suhinta lovag-ostorával, s egy villámló tekintettel mérve végig az összezúzottakat - kisietett az előszobából.

Az ajtóban éles hangon adta ki Anettenek az utasítást:

- Ezeknek az uraknak pedig jövőben ajtómm zárva legyen...

...S azzal lesietett ama palota márvány-lépcsőjén, melyet az egyik testvér pénzén építtetett s felült a gyönyörű almás-szürkére, melyet a másiknak aranyain szerzett.

Az arczulvert adakozók pedig szemben álltak egymással odafent.

Érezte Lajos is, Sándor is, hogy valamire le kell sújtania annak a felhőnek, amely az arczulverő beszédek alatt lelkében meggyülekezett. Dörgő hangon kiáltottak egymásra:

- Megállj!

- Te meggyaláztad ős nevünket.

- Te galádul megszegted egyezségünket, s eltékozoltad a rád bízott vagyont!

- Alávaló...

Döme közéjük rohant. Könyes szemekkel kérlelte a dühöngőket, kulcsolt kezekkel állt eléjük, hol egyik, hol a másik felé fordulva.

- Béke! Béke! Ne üljön diadalt fölöttünk ez a kigyó - tökéletesen!

- Ejh! mit nekem... Véreddel felelsz.

- Életeddel!

S fölemelt ökleik a Döme homloka fölött találkoztak.

E pillanatban Anette lépett be.

- Uraim - úrnőm eltávozott.

E jéghideg, lehűtő kiutasítás visszaadta egy perczre higgadtságukat.

Lesiettek a lépcsőn, s Döme könyörgései daczára dúlt arczczal kiáltottak oda egymásnak a kapu előtt:

- Elvárlak!

- Ott leszek!

Döme kezeit tördelve, remegő lélekkel állt ott és nem tudta, melyik után szaladjon.

XVI.

Nemsokára annyira visszanyerte gondolkozási képességét és önuralmát, hogy egy elhatározó lépésre szánhatta magát.

Kocsira ült s a rendőrségre hajtatott. Előadta az ügyet. Kétségbeesett hangon, csaknem fuldokolva, s csak akkor távozott el, mikor a rendőrbiztos megnyugtatta, hogy menjen a lakására, üljön ott nyugodtan, értesíteni fogják mindenről, s a párbajt meg fogják akadályozni.

Döme a «Hôtel du Monde»-ba hajtatott. Reggelizni eszébe sem jutott - a pinczér kérdésére, ha nem parancsol-e valamit? egy csésze csokoládót rendelt s írószereket kért. Minek? Azt maga sem tudta.

Az a halovány remény kecsegtette, hogy meghallgatni ugyan meg nem hallgatták, de ha ír nekik: talán egy higgadtabb perczben mégis csak elolvassák és megszívlelik a levelét.

S mialatt megkóstolta a párolgó csokoládót, - eszébe jutott, hogy tegnap dél óta nem evett, s a különféle, kiállott lelki mótiók amugy is nagyon kimerítették - körülnézett a szobában, hogy hol írhatna a legkényelmesebben.

Szobáját egy közbeneső ajtó választotta el egy szomszéd szobától, melyben pár nappal előbb Sándor beszélgetett ügynökével. Ez ajtó a tulsó szobában egy kis mosdóval, az innensőben egy kis íróasztal által volt elbarrikádózva.

Döme az íróasztalt az ablakig húzta, s tollát a tintába mártva, égő homlokkal kezdett gondolkozni azon, hogy mit írjon?

...Ezalatt Sándor hirtelen előrántott segédei, két börzei gavallér, afféle fél-spekulánsok, fél-boulevardierek - fölkeresték Lajost, s annak segédeihez, egy nyugalomba vonult tüzérkapitányhoz s egy budapesti, itt mulatozó magyar ifjúhoz utasítva, megkezdték a tárgyalásokat.

Alig tárgyaltak egy kis félórát: észrevették, hogy lesik őket.

Ekkor Hardouin kapitány hirtelen fölkelve, félig suttogó hangon a következőket mondta három segéd társának:

- A rendőrség szemmel tart bennünket, láttuk az idejövetelnél. De a párbaj elkerülhetetlen s még ma meg kell lennie. A fegyver iránt megegyeztünk. A helyre nézve van egy propositióm.

- Gyorsan, kapitány.

- Ellenfeleink egyik segédje, Le Vallois úr, ajánlja, hogy ha máshol helyet nem kapnak - a mi már bizonyos - a Lafayette-utczai Hôtel du Monde egy másodemeleti tágas szobájában történjék meg a párbaj. Ha elfogadják: ne szóljon senki.

A hallgatás bizonyította, hogy elfogadták.

- Egy órakor - folytatá Hardouin - hat különböző oldalról, egyenkint, észrevétlenül és feltűnés nélkül osonunk be a hôtélba. Különben is vendéglő - nem tűnhetik fel senkinek. A kardokat én hozom. Le Vallois úr az orvost válllalja magára. A vivó-felek egy félórával később jönnek. Mi addig kártyázunk.

A segédek némán oszlottak szét. Egyik a hátsó kapun, másik a házban lévő dohányüzleten keresztül, a harmadik egy a házból kirobogó batárba ugorva jutott ki észrevétlenül. A kapuban álló titkos rendőr csak egyet látott eltávozni s azt is az Avenue de l'arc de Triomphe felé. Ott maradt hát s várta a többi hármat.

Döme pedig ontotta eközben a sorokat. Egyik tiszta papírlap a másik után telt meg, s közbe-közbe a szegény fiúnak egy-egy könye is hullott a gyorsan telő lapokra.

Egyszer-egyszer megpihent, s hallotta, a mint szomszéd szobában bútorokat s egyéb holmikat tologatnak össze-vissza.

Nemsokára fojtott hangú beszélgetés hallatszott át. Az ajtó melletti mosdót is odább tették, s tisztán hallotta, amint ércz-eszközöket raktak a mosdó kövére s a tálba vizet öntöttek.

Nemsokára újabb ajtónyílás, - újabb lépések. A topogás bizonyítja, hogy sokan lehetnek odaát...

Letette a tollat és figyelni kezdett.

Mintha két kard-penge csókolná meg egymást? Olyan sziszegő érczhang, mintha kardok hosszúságát mérnék össze.

Egyszerre kimért lépések, mintha distantiát mérne valaki.

Majd két dobbanás, mintha két vívó fél a helyére áll.

- En garde!

Ezt tisztán hallotta. Fölkelt s az ajtó felé ment. Hallgatódzott.

Odaát összecsaptak.

Rövid, heves dobogás, kardzizegés...

- Halte! touche!

Egy magyar hang kiáltott közbe:

- Még nem! Tovább! Rajta!

Dobogó szívvel nyomult az ajtó-üregbe. Homlokát az ajtónak támasztva, lélekzetét visszafojtva, hallgatódzott.

A dobogás hevesebb lett. A magyar-franczia közbekiáltás most egyszerre hangzott:

- Halte là!

- Megállj!

- Ejh, semmi! Karczolás! - kiáltott egy haragtól remegő hang, mely a szívéig nyilallott.

Ez Sándor hangja!

- Tovább hát!

Ez Lajos volt!

A szegény fiú kiáltani akart - de nehogy szerencsétlenséget okozzon tán azáltal, hogy kiáltásával egyiknek, vagy a másiknak figyelmét magára vonja, mialatt az ellenfél szörnyű vágást mérhet, egész akarat-erejével nyomta vissza a kitörő felkiáltást, - s megragadta az ajtót. Retesze szerencséire az ő oldalán volt. Egy pillanat alatt felrántotta, félig kivette azt sarkából, s amint a másik szobába tekintett - a rémület kiáltásával rohant a vívók közé.

A Sándor segédei az ablak mellett állottak, Le Vallois, kezében karddal. Ép úgy szemben Hardouin kapitány, aki könyökig felgyűrt ujjú jobb kezében ugyancsak kardot tartott, sas-szemekkel lesve a vívók mozdulatait, mikor kell, vagy szükséges közbevágnia? A sarokban, eszközeit rendezgetve s egy szivacsot vízbe mártogatva állt egy őszbecsavarodott úri ember, bizonyosan az orvos.

Amint Döme berohant, a szenvedélyöktől elvadult, s a kétszeri feltartóztatás által az idegesség végső fokáig csigázott ellenfelek félrevetve a vívás minden raisonnabilis szabályait: szenvedély diktálta evolúcióra emelték kardjaikat. - Nem védett egyik sem, eszéltelenül, szikrázó dühvel támadott mind a kettő.

Ebben a pillanatban rohant közéjük velőtrázó jajkiáltással Döme.

Mind a kettőnek lecsapó kardja - őt találta.

- Testvérek... testvérek... Sándor, Lajos! Testvéreim! Anyánk nevére... Anyánk, szegény megholt anyánk nevére... Kérlek... S vértől patakozó kulcsolt kezeit hol egyik, hol másik felé emelve, egy széles fejsebbel s összehasogatott vállal lerogyott.

Az elszörnyedés kiáltása hangzott a négy segéd ajkáról. Az orvos odarohant.

A két testvér kővé meredten tekintett rá. Sándor leejtette kardját.

- Szegény öcsém...

Lajos messzedobta a magát - s térdre esett Döme mellett.

- Édes testvérem...

Döme pedig végső erejével föltérdelve, megragadta mindkettőjük jobbkezét, s egymáshoz közel vonva őket, véres ajkával egyre csak azt suttogta:

- Szegény... anyánk emlékére... Béke... béke... Béke...

S ájultan rogyott le. Az orvos fogta karjaiba. A két testvér, kéz a kézben, melyet Döme kényszerített össze s melyen a szegény ifjú vére folyt végig - állt egymással szemben egy darabig.

Aztán megnedvesültek a szemeik, lenéztek a vérben fetrengőre, - majd egymásra s kitárt karokkal siettek egymáshoz.

- Ölelj meg.

- Bocsáss meg.

Döme még ájultan is azt suttogta:

- Szegény anyánk... emlékére...

S a két síró testvér föléje hajolt.

- Igen, Döme, igen, édes testvérünk... béke!

Az élettelen, véres arcz mintha mosolygott volna!

XVII.

Amint két hónapi nehéz, remegő ápolás után annyira magához tért Döme, hogy utazhatott - a legnagyobb gonddal és óvatossággal kocsira ültették. A két fivér, akik egymást múlták felül két hónapon át az ápolásban, virrasztásban és dédelgetésben, - a «Hôtel du Monde», ismert két szobájának egyikében úti készülékekkel foglalatoskodtak, s lesték a másik szobában alvó Döme ébredését.

Hirtelen kopogás hangzott. Az ajtó megnyílt s egy bozontos, szürke hajú és szakállú - de különben igen választékosan öltözött úr kopogtatott be hozzájuk.

Lajos és Sándor fogadták. Megtört, szürkülő hajú, roskatag járású, beesett arcú, élettelen szemű s minden energia nélküli alakokká tette őket a bukás, a két hónapi éj- s nappali virrasztás, a gond s az a rengeteg küzdelem, amelyet a távolból folytattak az otthoni megbecstelenítő részvénytör ellen, míg végre sikerült abból nagy nehezen, a tisztesség egy jó részének hátrahagyásával, kiszabadulniok.

A bozontos hajú ősz férfi szűrő szemmel nézett a két megtört alakra, s mogorva köszöntés után, egy levélborítékot tett a kopott vendéglői szoba asztalára.

- A leányom küldi önöknek. - Azzal visszafordult az ajtó felé. Ott megállt, s mogorva arczczal mondá nekik:

- Igaz... majdnem elfelejtettem bemutatni magamat; a nevem: Cardmann...

Azzal választ nem várva, sarkon fordult és eltávozott.

Lajos utána akart rohanni, hogy megragadja. Sándor visszatartotta.

- Csendesen. Felköltöd szegény Dömét. Hadd aludjék még egy kicsit. Különben is: lássuk, mit akar?

Azzal felbontotta a levelet. Pár sor volt.

«Abból, amit önöktől kaptam - nem tarthatok meg semmit. Égeti a lelkemet. Vegyék vissza.»

A Monceau-parki kastély, az eladott fogat s gyémántok ára volt hozzá mellékelve - a Crédit Lyonnaisre szóló utalványokban.

Egy millió!

Lajos oda akart rohanni, hogy darabokra tépje az egészet s kiszórja az ablakon.

Sándor komor arczczal állt eléje. Visszatartotta.

- Megállj. Nincs jogod hozzá. Ez a tisztességünk ára - s szegény Döme jövő megélhetése.

- Mit akarsz tenni? - kérde Lajos tompán, megsemmisülten.

- A hamis versenyfogadások hátralékát fizetjük le vele.

Lajos kezeibe rejtette arczát.

- Aztán a Duna-motor-szédelgés áldozatainak elveszett százezreit pótolom vissza.

Lajos átölelte testvérét, s vállára hajtotta elborult homlokát.

- Végre még marad annyink, hogy a régi kastély környékén egy darab földet visszaválthassunk, ahova a hátralevő borús napokat eltölteni vonulhassunk, a maradék-összegeből s annak szerény kamataiból éldegélve.

Lajos égő szemekkel pattant föl:

- Visszadobjuk neki az alamizsnát!... Nem! inkább koldulunk!

- S a becsületbeli adósságok?

- Ejh... az már... elveszett dolog...

- De visszanyerhető...

- Ilyen áron? Nem!

Sándor nyugodtan a vállára tette a kezét s a másik szoba ajtajára mutatott.

- S szegény Döme?

Lajos leeresztette fölemelt, ökölbe szorított jobbját. Megtört hangon felelte:

- Igazad van... Legyen ez az utolsó áldozat.

- Utolsó áldozat - mond keserű mosolylyal Sándor - a hamis isteneknek!

- Neszt hallok! - mondá suttogva Lajos.

Azzal gyöngéden, lábujjhegyen benyitottak. Döme fölébredt. Mind a kettő mosolyogva sietett ágyához.

- Jó reggelt, édes Dömém... Elég erős vagy? Föl birsz kelni?

- Föl, föl - mondá szegény, eltorzult arczát mosolyra erőltetve... csak menjünk innen.

Arcza borzasztóan el volt rútítva. - Egy szörnyű vágás homlokától szemén át egész arczát ketté szelte. Bal karja tehetetlenül függött alá. Örökre béna volt, s egyik szemét elvesztette.

- Megyünk, kedves Dömém... Megyünk! S azzal félre fordulva, lopva, egy-egy könnyet titkoltak el mind a ketten.

Egy óra múlva kocsin ültek s hajtottak a «Gare de Strasbourg» felé. Ketten, kétfelől átkarolva tartották Dömét; amint a Lafayette-utczát keresztező Rue Helder sarkánál koczogott el lassú bérkocsijok. Döme önkénytelenül összerázkódott.

Föltekintettek. Egy fényes fogat robogott a Rue Helderén át a boulevard felé. Elvira ült benne, egy barna, pörge bajuszú férfival.

«Józsua» úr volt, a baritonista.

*

Hat hónap múlva, a csatárdi kastélytól nem messze, a vén körtefa alatt újra együtt van a három testvér.

Ősz van.

A park messze facsoportjai sárga és piros levelekkel tarkállnak. Megtarkítják őket a dér, meg a hervadás.

Döme a vén körtefa tövében egy nádszékben szunnyad, Sándor a vén fa törzsén keresi a Lajos golyóinak a nyomát. Lajos, vagy húsz lépésnyire a fától, a távol messzeségbe bámul, arra felé, ahol a kastély áll, melyben most idegenek laknak, s melynek homlokáról, egy ilyen szép, őszi reggelen fekete zászlót láttak függeni.

Régen volt az... nagyon régen. Egy örökkévalóság fekszik az «akkor» és a «most» között.

A múlt és a jelen közt tátongó rettenetes mélységet összetört remények, porbatiport hiúság, szárnyaszegett nagyralátás, elvesztett jó hírnév s megtépett lobogójú becsület holtteste és romjai töltik be.

A hamis istenek hekatombái...

S amint Lajos így mereng, Sándor lábujjhegyen hozzálopózik s megrántja a kabátja ujját. Közelni akar vele titokban valamit.

Lajos sűgva kéri:

- Mit akarsz?

- Csitt! - mond amaz, ujját ajkára téve. - Elszenderült. Föl ne ébredjen addig valahogy, a mig nem közlöm veled.

Mind a ketten aggódva tekintettek az alvóra, kinek eléktelenült arcát, s fekete kendős szemét egy odatévedt őszi napsugár aranyozta meg. Még szunnyadt, Sándor intett, s a bokrok között levő, nemrég épített kis villa tornáczáról öreg cseléd sietett le, hogy örködjék a lábadozó álmai felett.

Sándor és Lajos lábujjhegyen lopóztak tovább. A berken túl Sándor egy hírlapot von ki zsebéből, közelebb inti magához Lajost s eléje tartja.

A «Gaulois» múlt heti egyik száma volt. Valaki megküldte Sándornak. Az ujdonság rovat alatt egy szenzációs cikk volt megjelölve. Lajos remegve olvasta címét:

«L'affaire Cardi-Josua.»

A két testvér egymásra tekintett. Sápadtak voltak mind a ketten, mint az őszi lomb. Sándor elvette bátyja kezéből a lapot s pár szóban elmondta a cikk tartalmát:

«A sziveket összezúzó, lelkeket megbénító kaczer folytatta rettenetes játékát Józsuátólétében is. Józsuának két párbaja volt miatta, s lelőtte ellenfeleit. Ekkor Elvira azzal a korbács-ütés gyanánt sujtó göggel támadt a régi, pórázon vezetett udvarlóra, a melylyel... annyira porig tudott alázni és vérig sérteni.»

- Tovább... Tovább!

«...S szemére vetette Józsuának, hogy szétkergeti az ő «bámulóinak» táborát. Azért «istennő», hogy imádják».

- S Józsu?

«...Leszúrta két tördőféssel. Két nap vergődött, mig meghalt.»

- Vajjon gondolt-e ránk?

A körtefa alatt az alvó megmozdult.

- Csitt! Csitt!

S lopva rejtették el a lapot, s ajkaikra tett ujjakkal lopóztak vissza hozzá.

- El ne áruld! - sűgá Lajos.

- Miért?

Lajos az ébredőre mutatott, kinek föl ismerhetetlenné torzult arcán két könnycsepp pergett alá.

- Látod... most is róla álmodott. Belehalna, ha megtudná.

- Igaz... igaz...

S az őszi hervadás legében, sárguló fák alatt tovább virraszt a két testvér a harmadik fölött... Körülöttük a kopár őszi avar, mintha letarolt oltárok romjaival volna tele, a melyek alatt gúnyos kőmosolylyal pihennek az összezúzott hamis istenek.